

alicui sit præiudicium, iam non est causa pia, nec opus Christo gratum, ideo feci non potest. Item etiam quia favore animæ, cui multum debemus, quia eius consortium corpus viuificat & illustrat, locupletatque tot bonis, tot dotibus ingenij, iudicij & intellectus, non potest pater ultra quintum expendere in præiudicium filiorum, vt in *ll. Regis canetur*. Igitur à fortiori id non poterit in fauorem filiorum benemeritorum. Et sic optime probata est suprad. nostra opinio, etiam in eo, quod supra sensimus contra Nauar. & in toto illo c. 17. agit Bæc. latissime pro & contra, an pater possit ob benemerita meliorare filiam ex causa dotis attentæ, *l. Regia 101. de Madrid*. * Et quod prædiximus, favore animæ non posse patrem ultra quintum expendere in præiudicium filiorum, verius & tenendum est, tamen si nouissime post hæc in lucem edita & forte non visa, contrarium latissime probare nitatur F. Ludou. Lop. in *suo instr. conscientia 2. part. qu. 20. per totam*, præcipue in 7. & seq. colu. 148. cum segg. contendens, parentes in vita vel in morte posse expendere ultra quintum bonorum suorum in præiudicium filiorum legitimorum in elemosynas pauperum, aliaque opera pia, & in capellaniam institutionem pro anima, quia cum hæc non sint legata gratuita, sed pia, & ob causam non excluduntur à *l. 30. Taur. hodie l. 13. tit. 6. lib. 5. nou. collect. Reg. ibi. Con las otras mandas graciosas se saquen del quinto*, &c. dum tamen debito subsidio pro decencia status sustentanda filiis consulant, eoque in hoc non defraudent, citatque in hæc Nauar. in *Manual. Lat. c. 26. n. 39. & Soto in 4. dist. 4. 1. quæst. vic. art. 4. fol. 356. col. 2. & Cordubam sine loco*.

Hoc tamen falsum est, quia attentæ præd. Regia, & alii quam pluribus præcedentibus, omnia bona parentum vlt legitima filiorum, excepto tertio & quinto, de quibus parentes possunt disponere inter descendentes, & de quinto inter extraneos. Præterea dict. leg. Regia non tantum loquitur in mandis graciosas, prout ille existimauit, sed etiam in piis necessariis & præcis, nempe, pro corpore sepeliendo, vt sunt *la cera y missas, y gastos del emerramiento, vt in principio illius l.* Si ergo hæc de quinto extrahuntur, non vero de corpore hereditario, à fortiori idem erit dicendum in datis vel relictis in alia opera pia non adeo necessaria, sicut sunt elemosynæ in notabili quantitate, & fundatio capellaniam, quam nemo in præiudicium legitimorum filiorum fundare nec dotare potest, iuxta illud Augustini, *Qui ecclesiam instituerit vult, &c.* Præterea leg. 11. præcedens qua continetur *l. 28. Taur.* expresse prohibet parentibus ultra quintam partem bonorum suorum donationem facere in vita & morte in præiudicium filiorum: causa namque pia prædicta non est necessaria nec præcis, sed potius voluntaria; at vero causa filiorum præter quintum ad cætera omnia bona parentum pro suis legitimis est necessaria & præcis ex legibus huius regni iustissimis, ideo obseruanda est & minime transgredienda in iustitia & in conscientia, & Nauar. *ubi supra*, non loquitur expresse ultra quintum, Soto autem per transennam (vt aiunt) & non ex professo illud affirmat. Poterit tamen hoc limitari in homine diuissimo, vt ex amplissimo patrimonio suo possit aliquando non nimis ultra quintum relinquere piis causis pro remedio animæ suæ, si ex

hoc filijs parum præiudicium induceretur, vt cum Felin. probat & tenet Roderic. Suar. in *l. quoniam in priorib. 1. limitat. l. Regia. nu. 1. & 2. dicens*, quod habet maximam æquitatem, & quod sic iudicaret & consuleret, si casus occurrisset, *C. de inoff. testament.*

Nec obstat, quod secundum supradicta non est differentia de iure communi inter donationem simplicem gratuito factam à patre filio in potestate ipsius constituto, & donationem ob benemerita & seruitia factam ab eodem patre filio suo.

Quia respondeo, quod differunt in hoc, quod donatio simplex non valet statim, sed morte & silentio donantis iuncta traditione confirmatur, vt sunt iura vulgaria, donatio vero ob benemerita statim valet & tenet, etiam de iure communi, non tamen ad hoc quod si fuerit inofficiosa, non possit reuocari, quia imo poterit vt que ad legitimam aliorum filiorum reuocari, vt supra est dictum, & tenet Paul. in *d. aut. unde & si parents*, & Segu. cum referens, *ubi supra*, qui hanc differentiam constituit inter has donationes. De iure Regio statim valet donatio simplex facta à patre filio in tertio & quinto, licet possit reuocari, præterquam in tribus casibus positus per *d. l. 17. Taur.*, vt ibi probatur, & in *l. 26. Taur. dixi supra c. 4.*

Donatio vero quod ob benemerita & seruitia non potest reuocari in quantitate permilla, quia non est meta simplex gratuita donatio, sed potius quædam permutatio, remuneratio & compensatio, & vt titulus onerosus, vt probat. text. in *leg. Atilium Regulus, ff. de donat. ibi, Dixi posse defendi, non meram donationem esse, verum officium magistri quadam mercede remuneratum: & in l. sed & si lege, §. consultat, in fin. ibi, velut genus quoddam hoc esse permutacionis, ff. de pet. hered.* Per quæ iura ita tenent plures Dd. relati per Tiraquel. in *d. leg. si unquam, verb. donatione largitus, num. 11.*

Et quod huiusmodi quod donatio non reuocetur ob ingratitudinem, probat text. in *leg. si pater, §. final, iuncta gl. verb. irreuocabilis, ff. de donat.* ex quo text. patet, id quod alias est reuocabile, fieri irreuocabile, si factum fuerit ob benemerita: quem text. ad hoc expendant Alber. Angel. & Rom. ibi, & alij quamplures Dd. ita tenentes relati per Tiraquel. *ubi supra*, n. 13.

Donatio quod etiam ob benemerita non reuocatur natiuitate filiorum in casu dict. leg. si unquam, vt ibidem tenet plurimos referens Tiraquel. dict. verb. donatione largitus, numer. 12. Quod sane ipse intelligo esse verum iuxta supradicta, respectu tertij & quinti inter descendentes, & respectu quinti tantum in extraneo donatario. Respectu enim legitimæ aliorum filiorum, bene reuocabitur remedijs iuris ordinarijs.

Et si extraneus quod probauerit debitum ob seruitia excedens quintum, tunc quidem non ratione prædictæ donationis, sed debiti defuncti exsoluendum erit.

Et quod quod donatio & priuilegia concessa à Principe ob remuneracionem transant in contractum, & sunt irreuocabilia, tradit plures referens Tiraquel. *ubi supra*, n. 14. vbi numeris sequentibus tradit plura similia, in quibus actus alias reuocabilis, sit irreuocabilis, quando fit ob benemerita. Et ideo ipse videndus est omnino, quoties opus fuerit in materia.

SVM

SVMARIVM.

- 1 Donatio facta concubina vel meretrici, regulariter valet & tenet.
- 2 Promissum ab amico meretrici ob actum venereum, an possit peti in iudicio ab ipsa meretrice?
- 3 Miles armata militia non potest concubina sua donare.
- 4 Datum à milite meretrici, repetit fiscus, qui est iniqui lucri acquisiti iustus ablator.
- 5 Clericus non potest concubine sue donare.
- 6 Doctor, Licentiatu & Advocatus prohibentur concubinis suis donare.
- 7 Licentiatu in fauorabilibus equiparatur Doctori & gaudet priuilegio concessa Doctoribus.
- 8 Commentarij S. Ioannis vel Sancti Iacobi vel Caleriane, non possunt concubinis suis donare.
- 9 Milites nostri temporis an prohibeantur concubinis suis donare?
- 10 Homines vulgo dicti de armas, non possunt concubinis suis donare.
- 11 Persona que prohibetur donare concubinis, possunt eis donare pro bonis seruitijs & benemeritis.
- 12 Sed benemerita & seruitia probanda sunt hoc casu, quia alias non sufficit assertio persona prohibita donare.
- 13 Donatio facta concubinis à personis prohibitis, an firmetur iuramento & numeris segg.
- 14 Iuramentum appositum super contractu vel alia dispositione, qua fit contra bonos mores canonicos, non valet.
- 15 Boni mores canonici qui dicantur?
- 16 Donatio facta concubina à clerico vel alia persona prohibita donare, præbet viam & occasionem delinquendi, si ualere, & quomodo præbeat?

CAPVT VI.

De donatione gratuita, & ob benemerita & seruitia facta concubina.

DONATIO facta concubina siue meretrici, regulariter valet & tenet, vt probat text. expressus in *leg. affectionis, ff. de donat. & ibi notant Doctores*, text. etiam expressus ad idem in *l. donationis, in concubinam collatas non posse reuocari conuenit, eodem tit. & ibi Doctores*, tradit late Palat. Rub. in *repetitione rubrica de donat. inter virum & uxorem*, §. 38. n. 1. & per totum illum §. fol. 44.

Ad idem est etiam opinio text. in *leg. 4. §. sed & quod meretrici, ff. de condi. ob turp. caus. cuius* uerba sunt hæc: *Sed & quod meretrici datur, repeti non potest, vt Labo & Marcellus scribunt: sed noua ratione, non eo quod uiriusque turpitudinis uersatur, sed solius dantis: illam enim turpiter facere, quod fit meretrici.* Cum quo text. concordat ad litteram *l. 53. in secunda parte, tit. 14. part. 5.* vbi Gregor. Lopez & latissime in materia Nauar. in *Manual. cap. 17. num. 38. & segg. usque ad num. 42.*

Sed an promissum ab amico quod meretrici ob

actum venereum posset peti in iudicio per ipsam meretricem? dubium est, in quo gloss. in *d. §. sed & quod meretrici*, inquit & tenet, quod non, quia turpis causa fuit promissionis, quo casu non valet promissio, vt in *leg. generaliter*, & in *leg. si plagis, ff. de verborum obligationibus*, & quia quædam honeste accipiuntur, quæ tamen honeste non petuntur, vt in *l. 1. §. 1. ff. de var. & extraord. cognit.* & est similis gloss. quæ idem tenet in *d. l. affectionis, verb. meretrices*, quæ inquit, *Hæc donatio valet ad exceptionem, non ad actionem, vt ibi, & in d. §. sed & quod meretrici.* Quam opinionem tenent relati per Couar. in *reg. peccatum, de regul. iur. in 6. 2. parte*, §. 2. n. 1. vbi refert fundamenta huius opinionis.

Sed his quod non obstantibus contraria sententia est tenenda, tanquam verior & communior, imo quod hoc casu meretrici possit petere promissum: quam tenent Cynus & Salycet. in *l. 2. C. de condic. ob turp. caus.* & Bart. in *d. §. sed & quod meretrici*, & in *d. leg. affectionis*. Et hanc sequitur & testatur communem plures allegans & optime ea probans Couar. *ubi supra* num. 1. & 2. præcipue per supradicti iura, & per text. in *d. §. sed & quod meretrici*, quatenus ibi probatur, quod licet actus ipse venereus turpis sit, pactio tamen ipsa mercedis, & receptio ipsius non est turpis. Hanc etiam opinionem dicit communem alios allegans Anton. Gomez. in *l. 61. Taur. num. 3.* vbi addit, ex Abbate in *cap. quia plerique de immur. eccles. 3. q. 9.* reputans esse mente tenendum, quod etiam in conscientia hoc locum habeat: dici etiam communem idem Anton. Gom. in *l. 53. Taur. num. 68.* hanc etiam opin. communem videri affirmat, allegans Palatium Rubicum Gregor. Lopez in *d. 43. gloss. fina. magna tit. 14. part. 5.* testatur etiam communem idem Gregor. Lop. in *l. 38. tit. 11. part. 5. in gl. 2.* dicit communem, & etiam tenendam in conscientia Nauar. *ubi supra* num. 39. Et que dicatur meretrici in proposito, videndus est Anton. Gomez. *ubi supra* num. 3. scilicet in *d. l. 62.* & Gregor. Lop. in *d. l. 53. in gloss. mala muger*, & Ioan. Oro. in *l. iusticia, num. 9. digestis de iust. & iur.* & an d. supra in publica meretrice habeant locum in muliere bonæ famæ, quæ paciscitur vel recipit mercedem ob fornicacionem occultam, videndus est bene Couar. *ubi supra* num. 3. & Nauar. *d. e. 17. num. 39. & segg.* & Gregor. Lop. in *d. l. 53. gl. 1. magna*.

Ab hac tamen regula excipitur miles armata militia, qui quidem non potest suæ concubinae donare. Ita probat text. in *l. 2. C. de donat. inter vir. & uxor.* vbi text. concubinam focariam appellat. Et ratio huius est, quia in militibus requiritur maior castitas, vt sint audaciores ad prælium, & non fiant debiles, vt in *aduciores ad prælium*, & non fiant debiles, vt in *d. l. 2. & in l. miles ita, §. mulier, digestis de millit. testament.* vbi Angel. refert ex Vigorino, quod olim dum debebat pugnari, focaria expellebatur de campo per certum tempus ante, & inquit *l. fin. titu. 21. part. 2.* quod si miles arma donauerit mulieribus, perdit militiam & ea spoliari debet.

Et in hoc casu quod datum à milite meretrici, cum sit ob turpem causam, tam dantis quam accipientis, repetit fiscus, qui est iniqui lucri acquisiti iustus ablator, non vero miles ipse, qui dedit, vt in *l. mulierem, ff. de bis, quibus vt indig. & in leg. Lucius, ff. de iur. fide. tradunt Palat. Rub. dict. §. 39. num. 9. & segg.* & Anton. Gom. in *d. l. 53. Tauri, num. 68.*

E 3

Clericua

5 Clericus etiam non potest suæ concubinæ donare, vt pluribus Doctoribus tam antiquis quam modernis relatis tenet & bene probat & Palat. Rub. in dicta repetitione rubr. §. 39. n. 1. & sequentibus, vbi etiam agit, qui filius possit hoc casu repetere ab hac concubina clerici donatum, de quo vltimo videndus est omnino Antonius de Padilla in rubric. C. de fideicommiss. numero 18. vbi latissime agit, cui filio sunt applicanda bona clerici accommodantis tacitam fidem de restituendo fideicommissum incapaci, an filio ecclesiæ vel Regio? Et quod clericus non possit concubinæ suæ donare, & si donet, donatio sit irrita, probat & tenet alios allegans Dd. Perez in l. i. tit. 3. lib. 1. ordinam. col. 98. & Roland. à Vall. conf. 98. n. 1. & seqq. 1.

6 Doctor etiam, Licentiatu & Aduocatus prohibentur suis concubinibus donare, quia in hoc & aliis omnibus favorabilibus regulariter parificatur militi, vt latissime in proposito tenet & probat Rub. in dicta repetit. rubric. §. 38. per totum, & Ant. Gom. in d. l. 53. Taur. n. 68. Et de Aduocato quod non possit donare concubinæ, tenet etiam Rodericus Suarez in lib. 2. titul. de los gouernos, lib. 3. for. quæst. fin. numer. 12. fol. mibi 418. Et de Licentiatu tenet etiam cum Palatio Rub. vbi supra à Rolandus à Valle consil. 11. numer. 20. lib. 2.

7 Quia in favorabilibus Licentiatu & equiparatur Doctori, & gaudet privilegio concesso Doctoribus vt probat Palat. Rub. vbi supra. Quam opinionem dicit communem Alexand. in l. mulier, qua, §. non est dubitandum, n. 2. ff. ad Trebell. & Roland. à Vall. vbi supra. d. conf. 11. numer. 19. dicit etiam communem Bolognin. in repr. aubenc. habitam. n. 129. C. ne fil. pro pat. vol. 1. repet.

8 Ex quibus omnibus inferit Anton. Gomez. in leg. 53. Taur. n. 68. quod idem sit in commendataris sancti Ioannis vel sancti Iacobi vel de Calatrava, scilicet, quod neque hi possint suis concubinibus donare, & inquit, quod ita habuit in questione de facto, in qua habuit iudicare.

9 Imo plus existimat, Palat. Rub. in dict. §. 37. n. 10. quod supradicta sint intelligenda, etiam in militibus nostri temporis, quamuis in eis non repetantur nec concurrant requisita, per gl. magistrum, in l. penult. ff. ex quib. causis. mai. secundum Ludovic. Rom. conf. 43. vers. ad quartum respond. In quo ipse tenet contra Palatium Rub. quia hoc privilegium non inuenitur in iure expressum, nisi fauore militum armate militiæ, hoc est, qui sunt proprie milites, in quibus concurrunt requisita dict. gl. qui sunt in conflictu vel expeditione belli. Quia alias cessante causa privilegij, debet cessare & privilegium, vt in terminis tradit alios allegans Anton. Gom. vbi supra addens quod milites nostri temporis, qui sunt in aliquo certo loco causa belli parati pro defensione reipublicæ vel Principis, & per consequens d. commendatarij gaudent privilegio.

10 Per que t. idem ego existimo in illis hominibus armorum, vulgo dictis, homines de armis, qui communiter sunt in aliquibus oppidis Castellæ cum equis & armis parati & salarjati ad bellum ineundum ad defensionem regni, quotiescunque per nostrum Regem fuerint vocati, nam hi merito quod gaudeant supradict. privilegio, & alij à iure concessis militibus, cum sint semper parati cum equis & armis ad bellum, &

ad hoc sint salarjati, & sic possunt dici esse in expeditione.

Supradictæ tamen personæ, quæ prohibentur donare suis concubinibus, bene possunt esse donare pro bonis feruitiis & benemeritis, dummodo probentur feruitia & benemerita, quia tunc secundum qualiter feruitiorum & pro eorum quantitate valebit donatio. Ita tenet, Matth. de Afflic. decis. Neapol. 102. loquens in legato, facto per presbyterum suæ concubinæ pro bonis feruitiis, dicens ita fuisse iudicatum in sacro consilio, & quod ad hoc allegabatur Petr. de Ancharan. in consil. 247. incip. dubium facit alius incipit, quæstio talis est, & quod fuerunt taxata feruitia minus quam fuit legatum. Idem etiam in omnibus supra dictis personis, scilicet milite, clerico, Doctore, Licentiatu & Aduocato, tenet Palat. Rub. in d. §. 39. numer. 13. per notata in authent. unde & si parent. C. de inoffic. testam. & in l. si donatione, C. de collat. & in aliis locis, de quibus supra diximus c. procedenti. Ex quibus hæc opinio probari & confirmari potest, & omnia ibi dicta & requisita possunt conferre in proposito.

Et inquit Palat. Rub. in d. n. 13. requiri necessario quod prædict. benemerita & feruitia concubinæ probentur, quia alias non sufficit assertio simplex persone prohibita donare, vt in l. qui testamentum, ff. de probat. cum similibus supra à me adductis & allegatis cap. procedenti. Et in clerico, milite & Doctore, idem tenet alios allegans Tiraq. in d. l. si vnquam, verè. donatione largitum, n. 23. & 24. C. de reuoc. donat.

Dubium tamen est, an donatio facta à clerico, milite & cæteris personis supradictis concubinibus suis, iam quod sit irrita, vt in iuramento donantis. In quo inuenio quod Couarr. de pact. in 6. par. 2. §. 1. numer. 4. ad fin. folio 68. allegans Aym. Ripam & alios & Didac. Perez vbi supra. col. 98. in ver. quod in tantum procedit. tenent, quod talis donatio facta à clerico vel milite concubinæ suæ, iuramento non firmetur, secundum Rip. in l. miles, in princ. numer. 12. ff. de re iudic. licet Roman. d. conf. 43. & Palat. Rub. d. §. 37. n. 10. & Bernondus Chouer, quos ibi Perez refert teneant contrarium, imo quod iuramento firmetur donatio. Pro qua sententia aduersus Roman. & sequaces allegat ipse text. in c. si diligenti, de for. compet. & in cap. conuincit, & vbi glos. de sentent. excommunic. quibus probatur, non posse clericum privilegium, sibi fauore publico totius collegij principaliter concessam, renuntiare cum iuramento, sed quod miles non possit donare concubinæ, fauore totius ordinis militaris inductum est. Igitur non poterit ei etiam cum iuramento renuntiare. Sed fundamentum hoc non multum viget in proposito, quia loquitur respectu fori clerici, & respectu excommunicationis incurrænde propter percussorem clericum, quibus merito clericus volens non potest renuntiare etiam cū iuramento, ratione ordinis, præcipue cum exemptio clericorum à limine secularium iudicium sit à iure diuino, vt late dixi in mea repet. l. nemo potest, ff. de legat. 1. & seqq. At vero diuersum est in donatione facta concubinæ per clericum vel militem, aut filitem non ita virgens ratio, sicut in foro & in percussione Nihilominus tamē hæc eadē opinio negatiua videtur verior, saltem in donatione clerici facta concubinæ, vt non firmetur iuramento, quia continet

rinet turpitudinem: vnde iuramentum tanquam contra bonos mores non est obligatorium. Et ita hanc opinionem in clerico tenet & latissime fundat Roland. à Val. d. consil. 98. numer. 10. & seqq. lib. 1. vbi allegat Ripam, vbi supra, & Crauet. consilio 22. per totum, & Capitulum decis. 102. in si. idem tenentes apud quos præcipue apud dict. Roland. à Vall. poterit videri fundamenta vigentia huius opinionis, quam sint allegata per Did. Perez, vbi supra.

14 Nam inquit Vall. t. vbi supra. alios allegans, quod quotiescunque iuramentum apponitur super aliquo contractu vel alla dispositione, quæ sit contra bonos mores canonicos, illud non valet, vt Bald. & alij tenent in l. pacta, qua contra, C. de pact. & Paul. in l. si quis inquilinos, §. si quis, digesti de legat. 1. vbi dicitur ita intelligendum esse text. in d. c. non est obligatorium, de reg. iur. in 6.

15 Et contra t. bonos mores canonicos dicitur factum secundum supradictos Dd. & alios quos ipse Roland. refert, quando ex ipso iure canonico inducitur peccatum ex ipso facto, etiam si peccatum esset veniale. Quia licet per illud peccatum, scilicet veniale, quis non pringeret vita aterna, differtur tamen eius allectio, donec sit purgatum in purgatorio: vnde est quod pactum inducens peccatum veniale, non valet. Sed si huiusmodi iuramentum, de quo nos hic agimus, valet & redderet donationem ipsam validam, daret materiam delinquendi, & sic ex eo induceretur peccatum, ideo non debet valere, quia quod præbet materiam & occasionem delinquendi, non valet, vt in l. conuenire, ff. de pact. doi.

16 Quod autem t. præbet hæc donatio materiam delinquendi, si valeat, demonstratur, quia aperitur clericis via facilis inueniendi concubinas, nam solent istæ mulieres impudicæ cogitatione futuri quæstus corpora sua producere, vt in d. l. 4. §. sed & quod meretrici ff. de condic. ob. causi. & in l. palam, ff. de ritu nupt. que non producerent, si mueræ & pecunias non assquerentur, vt refert rationem hanc cum Crauet. consilio 219. col. 2. Roland. à Val. vbi supra, addens alia bona fundamenta pro hac opinione negatiua. loquens in clerico. Cuius quidem rationes (tamen non omnes) virgent etiam in donatione facta à cæteris personis prohibitis concubinibus suis donare, vt non firmetur iuramento, scilicet à milite terrestri, Doctore & Aduocato & Licentiatu. Et præcipue faciunt fundamenta supra posita, vt idem dicendum sit in omnibus supradictis personis, & earum donationibus iuratis factis concubinibus, vt minime valeant, præcipue quia ita tenent expressè in milite terrestri, Ripa & Didac. Perez, vbi supra aduersus Roman. & Palatium Rub. qui contrarium existimabant in donatione iurata facta à milite terrestri concubinæ suæ.

Et ita idem teneo in milite, Doctore, Licentiatu & Aduocato, quod in clerico, scilicet, vt horum donatio etiam iurata facta concubinibus suis minime valeat, nec teneat per fundamenta supra posita, quia iuramentum est propter rem turpem, & contra bonos mores canonicos, & quia supradicta donatio principaliter prohibetur fauore publico totius ordinis clericalis, militaris & rei literariæ, & ideo merito quod iuramento non confirmetur, iuxta d. cap. si diligenti, & l. iurisdictionem, §. si pacificus, ff. de pact. & que tradit Roland. à Vall. vbi supra numer. 31. licet in donatione iurata facta à clerico concubinæ suæ, res sit magis sine

dubio, scilicet, quod non valeat, quia in hoc casu maior est ratio prohibitionis & inualiditatis donationis, & ita in hoc casu nullus est qui contradicat, quem viderim: in milite autem sunt qui teneant contrarium, vt supra dixi.

Sed adhuc veritorem esse existimo opinionem negatiuam in milite & in Doctore, Licentiatu & Aduocato, vt donatio horum facta cum iuramento suis concubinibus non firmetur nec valeat, per supra dicta, & idem existimo in dictis commendatariis & hominibus armatis, quia hi gaudent privilegio militum, vt supra dixi. Nec supra dictis omnibus oberant, quæ diximus supra, capitul. tertio, & quarto, scilicet, donationes inter virum & uxorem constante matrimonio, & inter patrem & filium constitutum in patria potestate, quæ diuine sunt prohibitiæ, confirmari iuramento secundum communem receptam & veteres sententias: quia in illis casibus donatio non est contra bonos mores canonicos, sed ciuile tantum, & non quidem principaliter fauore publico, sed privato. Item non datur occasio delinquendi per predictas donationes, & ideo merito quod iuramento confirmetur: quod secus est in nostro casu, & ideo merito, quod donatio facta ab his personis prohibitis donare suis concubinibus (de quibus personis in hoc cap. agimus) non confirmetur iuramento.

S V M M A R I V M.

- 1 Donatio excedens quingentos solidos ad hoc, vt valeat, regulariter debet infirmari.
- 2 Renunciari an possit saltem cum iuramento donationis infirmationi requisita?
- 3 Donatio hodie an valeat absque infirmatione vsque ad mille aureos?
- 4 Auresi in proposito dicuntur Castellani auresi secundum communem practicam huius regni.
- 5 Castellanus in nostro regno quem valorem habeat.
- 6 Practicæ diuersæ referuntur super modo & valore pronuntiandi super donatione excedente quingentos aureos.
- 7 Sententia auresi super valore pronuntiandi horum aureorum.
- 8 Iudicandum est in regno secundum consuetudinem curiæ Regiæ.
- 9 Forma infirmationis ponitur, & numer. 12. ponitur practica hodierna.
- 10 Donatio si sitis apud acta, etiam si excedat quingentos solidos, non requiritur infirmatio.
- 11 Coram iudice cessat omnis fraus & metus, vel saltem non presumitur interuenire.
- 12 Infirmitas non potest fieri coram tabellione & testibus tantum, sed & coram iudice fieri debet.
- 13 Infirmitas donationis potest fieri per procuratorem, & ita bona esse cancella, vt in ipso instrumento donationis infirmanda donans concedat mandatum ad hoc donatario.
- 14 Infirmitas donationis fieri non potest coram iudicibus pedanens, scilicet, Alcaides de aldea.
- 15 Infirmitas donationis fieri debet coram iudice maiore illius, & non coram alio iudicibus ordinariis, qui ibi adsunt, licet in prima instantia habeant merum & iustum imperium.

- 17 *Clauſula, quod ſi donatio exceſſerit quingentos ſolidos, tot ſint donationes quot ſumma, non excuſat inſinuationem.*
- 18 *Paſſum quod ſinio nouennio, locatio alia incipiat, non ualeat, quando res eſt prohibita alienari uel locari ultra nouennium.*
- 19 *Hoc exemplificatur in rebus minoris & eccleſia.*

CAPVT VII.

De inſinuatione donationis excedentis quingentos ſolidos.

DONATIO ꝑ excedens quingentos ſolidos ad hoc ut ualeat, regulariter debet inſinuari, alias erit nulla in exceſſu, uſque ad quingentos ſolidos tamen ualebit, etiam ſi non inſinuetur, text. in leg. penult. verſe. ceteris, Cod. de donat. per quam leg. extenditur hodie lex ſancimus, eodem tit. que uſque ad 300. ſolidos tantum permittebat donare abſque inſinuatione. Idem quod diſt. leg. penult. probat etiam hodie l. 9. ad fin. tit. 4. part. 5. ubi hos quingentos ſolidos, maruedis de oro appellat: quam materiam latiſſime declarant Dd. uacius in locis, & præcipue Anton. Gomez & Petr. Duennas, qui alios referunt, ille in ſecundo tom. uarias. cap. 4. de donat. num. 6. & ſeqq. hic in reg. 224. folio 77. & ſeqq. & Anton. Gabr. lib. 3. commun. opin. concluſ. 1. de donat. pag. 191. & ſeqq. ubi plures ampliationes & limitationes ponunt, ideo ipſe in hoc cap. breuis ero. * Et nouiſſime Beccius conſilio 66. libro 1. ubi num. 19. cum ſequentibus. quod poſt mortem donatoris inſinuatione fieri non poteſt, & num. 30. quod neque in uita, poſtquam fuit oppoſitum de nullitate donationis ob defectum inſinuationis non facta.

- 2 Sed ꝑ an huic inſinuationi donationis & legibus eam requirentibus eo caſu quo donatio excedat quingentos ſolidos, & egeat neceſſario inſinuatione ad ſua confirmationem, poſſit ſaltem cum iuramento renuntiare? elegans proſecto eſt dubitatio & difficilis articulus, de quo ipſe latiſſime dixi in mea repetitione l. aeno poteſt, num. 340. & ſeqq. ſi de legat. 1. ideo ne iterum repetam, quæ ibi congeſſi, ad ibi dicta in hoc articulo me remitto. Ultra quæ adde Roland. à Val. conſ. 39. num. 34. & ſeqq. uſque ad fin. conſil. libro 1. ubi pluribus allegatis teſtatur eſſe communem & magis communem & ueriores opin. quod firmetur iuramento talis donatio, & idem aſſerit idem conſ. 70. num. 14. & ſeqq. & n. 22. & 36. & ſeqq. & conſil. 25. num. 13. lib. 2. quibus in locis late agit tem hanc. Vide Decium conſil. 468. num. 6. ubi dicit communem, & ab ea non recedendum, licet alij contrarium teneant. Eand. pluribus allegatis teſtatur communem Legiſtarum & Canoniſtarum Iul. Clar. libro 4. receper. ſentent. §. donatio, quaſtio 18. in princip. ubi eam intelligit, quando in ſpecie fuit renuntiatum eum iuramento in ſinuationi donationis, alias ſecus, & ibi alio modo limitat.
- 3 Refert in hoc ſecundas ꝑ communes opiniones contrarias Anton. Gabriel. ubi ſupra, num. 66. & 67. ubi ſequitur & teſtatur magis communem opinion. eſſe præſertim affirmatiuam. * Eandem ſequitur & teſtatur magis communem plures allegans Beccius conſ. 62. num. 41. lib. prim. ubi n. 44. verſeul. tertio inſpond. limitat, ut non procedat, quando lex infra certum tempus requirit fieri inſinuationem: nam licet donatio facta cum iuramento, à principio fuerit ualida, tamen ſi donatarius fuit negligens in inſinuatione faciendâ tempore debito, non poteſt iuramentum talem defectum purgare, quoniam non uideatur de hoc fuiſſe cogitatum, ſecundum Federic. de Sen. & alios quos ibi citat, præcipue Alciar. late comprobantem conſil. 107. contra Dominam, num. 17. ubi in ſpecie ita intelligendam ait communem opinionem ſuprad. * Sed ne inutiliter tranſeamus, aliqua in materia, breuiter tamen diſſeram, quæ uiliora in præctica fore arbitror.

Primo aduerto, ꝑ cauendum eſſe ab opinione quadam Paul. de Caſtr. in leg. ſin. in princip. Codice, communia de legat. & eiuſdem Pauli in l. quicumque, num. 8. Cod. de ſeruis fugit. ubi tenet, quod hodie etiam ultra ſepingentos aureos, & uſque ad octingentos donatio non indiget inſinuatione, eo quod minores aurei hodie ſint, quam olim & plures faciant libram, ut tradit Iaſ. in leg. ſin. n. 1. ff. de in ius uocand. & Ioan. Oroſ. in leg. præcedenti, eiuſdem tituli, num. 1. & illam Pauli opin. ſequitur Iaſ. in diſt. leg. ſin. Codice communia de leg. & in leg. eum, num. 5. ff. de in ius uocand. & Rolan. à Vall. alios referens conſil. 39. num. 39. 40. & 41. & ſequuntur etiam alij plures relati per Petrum Duennas, ubi ſupra, limit. 19. col. ſin. ubi inquit, quod hodie in noſtris temporibus, cum ad conſtituendam libram auti requirantur pluſquam centum & uiginti aurei uel ſolidi, uideatur quod donatio ualeat etiam poſt mille aureos ſine inſinuatione, attenda ſupra d. limitatione. Sed hæc opinio aduerſatur leg. Regiæ ſupradictæ, quæ tantum permittit donationem fieri poſſe abſque inſinuatione, uſque ad 500. maruedis de oro, & non ultra. Vnde tenenda minime eſt ſupradicta ſententia Pauli. Et ita inuenio quod Ioan. Oroſ. ubi ſupra, attenda ſuprad. l. partitæ inquit, quod uix eſt, ut in præct. recipiatur præd. opinio Pauli, & quod ueretur, ne non tam certa ueriorque ſit, quam communis.

Sed eſt dubium, ꝑ quemnam ualorem habeant hi 500. aurei, ſine maruedis de oro? In quo inuenio Greg. Lopez. in diſt. l. 9. in gloſſ. de oro, dicentem ſe arbitrari, eſſe Caſtellanos aureos huius regni. Verum illud affirmat Covarr. lib. 1. uarias. reſoluit. cap. 11. num. 3. & idem in lib. de monetis, cap. 6. in 11. illatione, ubi dicit, hanc eſſe huius regni communem præctiam. Sequitur etiam Petrus Placha, de delict. lib. 1. c. 2. n. 11. 12. & 13. & Ioan. Oroſ. in diſt. leg. in eum, num. 1. & idem Ioan. Oroſ. in leg. imperium, num. 90. ff. de iuriſd. omn. iud. ubi numer. præcedenti inquit, aliam eſſe ſignificationem marapetinorum auri, ſed quod interpretatio uulgaris in hoc caſu pro Caſtellanis ſequuta eſt. Eandem etiam opinionem ſequitur nouiſſime Io. Bapt. de Villalob. in ſuo arario commun. opin. l. 1. tera D. num. 225. folio 48.

Ubi dicit, ꝑ quod Caſtellanus ualeat 430. maruedis. Eand. præctiam refert & ſequitur Martien. co in l. 7. gloſſ. 6. num. 1. tit. 10. lib. 5. nou. collect. Reg. dicit, ualere quemlibet Caſtellanum aureum 450. marapetinos communes, hodie tamen per l. nouam 13. verſ. ꝑ el Caſtellano, tit. 12. lib. 5. nou. recopil. Caſtellanus ualeat 544. maruedis.

Sed inuenio Anton. Gomez in 2. tom. capit. 4. de donat. numero 6. dicentem ſe uidiſſe præctiarum in Cancellaria Regali de Villadolid. quod dicitur in ſententia, quod donatio ualeat uſque ad 500. diſponia aurei, & quod princeps declarat quantitatem. Rurſus inuenio quandam notarium præctiam

cum Monterroſ. in ſua præc. in 7. tract. fol. 114. col. 2. & ſeq. in princip. dicentem, Pineiz fuiſſe præctiatum, ut illi ſolidi ſinguli intelligantur ualere quingentos maruedis: ita quod donatio ualebit hodie abſque inſinuatione uſque ad ducenta & quinquaginta millia marapetinorum noſtri temporis, & ibi refert cauſam & perſonas inter quas ita fuit præctiatum, & ponit ſententiam Cancellariæ ad literam: Itaque diuerſitas reperitur in hoc reſpectu præctiæ in ualere horum ſolidorum. Receptor tamen opinio uideatur prima, ſcilicet quod prædict. 500. ſolidi ſint 500. Caſtellani, præcipue quia præctia, quam uideat Monterroſ. non multum diſtata d. communis præctiæ.

7 Mea ſententia ꝑ in hoc eſt, quod attendatur præctia & conſuetudo curiæ, quoties caſus occurrerit de ualere dictorum ſolidorum, ſcil. quod Curia noſtri Regis in ſimilibus negotiis ſolita ſit iudicare circa ualorem horum ſolidorum, habita teſtium informatione ſuper hoc.

8 Nam ſecundam ꝑ conſuetudinem Curie Regiæ iudicandum eſt in regno, ut tenet Iaſ. in leg. de quibus, numero 88. ad fin. & ibi Zaſ. & Oroſ. numero 25. ff. de legib. Quod ſi de ea non poſſit conſtare, ſcriptam habemus communem præctiam huius regni in hoc, ut hi 500. marapetini aurei accipiuntur pro totidem Caſtellanis, & ita poterit ſecundum hanc opinionem iudicari. Securior tamen eſt præctia, quam dicit uidiſſe Anton. Gom. niſi cauſam litis præberet, quod in quantum poſſibile fuerit, eſt euitandum.

9 Uterius ꝑ eſt aduertendum, quod forma huius inſinuationis eſt, quod donator compareat coram iudice, & uoluntatem ſuam manifeſtet ei, dicendo ſe uelle talem donationem facere, uel eam iam feciſſe tali conſanguineo uel amico ſuo, & hoc redigatur in ſcriptis per tabellionem, & ſufficit, quia non requiritur cauſa cognitio, nec quod iudex approbet prædict. donationem, neque quod interponat ſuam auctoritatem uel decretum, nec licentiam præctiarum, quia eſt actus mere uoluntarie iuriſdictionis, & non contentioſe, ut per plura iura & Dd. probat Anton. Gom. ubi ſupra, d. num. 6. ad fin. & Greg. Lop. in d. l. 9. in gloſſ. magna, uerſe ſed an requiratur, quod iudex approbet, &c. ubi refert gloſſ. in aubena. ut non ſiunt piguationes, & illud quoque, uerb. geſtis monumentorum, collatione 5. Et Guilielm. & Baltenentes contrarium, quia donans hoc caſu poteſt & debet interrogari quare patrimonio ſum exhaurit, ne decipiatur: adde tu, & an libenter, uel metu, uerberibus, uel blanditiis id faciat coactus, ut primo caſu iudex approbet donationem, ſecundo uero informet. Quia hac ratione eſt introducta inſinuatione, ut iudex uideat & intelligat uoluntatem donantis, an libera uel coacta ſit, uel ſi fraus interuenit, quia alias fruſtratoria & inanis eſſet prædicta ſolemnitas inſinuationis, ſi iudicis decretum & cauſa cognitio non requirerentur, ſaltem cum ipſiſmet donatarij perſona. His tamen omnibus non obſtantibus, prima opinio uerior eſt iure communi, ut eam fundat Anton. Gom. ubi ſupra.

10 Secundo ꝑ etiam, quia ſi donatio fiat apud acta coram iudice non requiritur prædicta inſinuatione, etiam ſi donatio excedat prædict. 500. aureos, ut in L. omnia, & ibi Dd. C. de teſta. & in L. ſancimus, C. de donat. & in leg. acta, & in leg. ſine apud acta, Cod. de tranſact. tenet Bart. in leg. ad uoluntatem, ff. de donat. & Greg. Lop. ubi ſupra, in d. g. magna, in uer. dicendum

eſt tamen, & Petr. Duen. ubi ſupra, in 8. limitat. ubi alios refert, quam etiam probat iure Regio per d. l. 9. partit. in uerſ. finali, qui eſt huiusmodi, Euenas ende ſi lo fizieſſe con caria, e con ſubiduria del mayor inuador de aquel lugar do fizieſſe la donacion Nam lilla tantum requirit ſcientiam iudicis, & ſic inſinuationem ante eum cum ipſius ſcientia, non uero quod ipſe approbet, nec interponat cauſa cognitionem, nec decretum.

Cuius ratio poterit eſſe, ꝑ quia coram iudice ceſſat omnis fraus, perſuaſio & metus, uel ſaltem non præſumitur interuenire, ut in d. leg. ſine apud acta, & in l. tranſact. C. eod. tit. de tranſact. & in leg. ſi decipiendi, ff. ad uelleian. Et ita non eſt neceſſe, ut iudex ſuprad. exquirat.

Præctia ꝑ hodierna inſinuationis eſt, quod per tatur à iudice, ut habeat illam donationem pro legitime inſinuata & manifeſtata, & ad id interponat ſuam auctoritatem & decretum iudiciale, quale de iure requiritur & locum habet, & iudex ſtatim abſque alia cauſa cognitione ſe informet ab ipſo donatore cum iuramento, uel ſine eo, an libere & ſpontaneè prædict. donationem faciat, uel compulſus ab alio, uel metu, uel ſimulate: Et ſtatim reſponder donans: ſe uoluntarie & libere donare, & non alio reſpectu, & ueram eſſe donationem, uel aliis ſimilibus uerbis uirtut. Quo uilo iudex ſtatim pronuntiat coram tabellione & teſtibus, pro legitime inſinuata prædictam donationem, & ei interponit prædict. auctoritatem ſuam & decretum, ut ualida ſit ſemper, & omnia ſupradicta rediguntur in ſcriptis eum teſtibus per tabellionem præſentem. Et ita factum uidi ſæpius in præctica, & fieri teſtatur Monterroſo ubi ſupra, in d. 7. tractatu ſua præctiæ, fol. 117. ad finem, ubi ponit formam inſinuationis & petitionis donatoris & pronuntiationis iudicis. Sed non ex hoc ſequitur non ſufficere ſolam inſinuationem & ſcientiam iudicis abſque ſuo decreto, quia ſupradictum, quod ſit in præctica, eſt ad maiorem cautelam & abundantiam, ut tollatur omne dubium, & ad fugiendas opiniones, ita conſulo ut hacten. tamen inſinuatione iudici facta inueniatur tantum cum ipſius ſcientia abſque eius approbatione & decreto, ſufficere de iure, ut ſupra probatum exiſtit.

Ex ſupradictis, ꝑ præcipue ex dict. leg. Regiæ primo inferitur, quod iſta inſinuatione non poterit fieri coram tabellione & teſtibus tantum, ſed & coram iudice fieri debet. Ita tenent Cynus, Bald. & Iaſ. in leg. ſin. Codice, qui admittit, & Paulus de Caſtr. in l. acta, num. 3. ff. de re iudic. ubi ſequitur Alexand. numero 5. Zaſ. 2. tenet Anton. Canarius, in tract. de inſinuatione, 1. part. princip. quaſtione 10. numero 21. uolum. 9. tractat. folio 148. & Imol. in cap. cum coningat, numero 92. de iurciurand. & Gregor. Lop. ubi ſupra, in diſt. gloſſ. magna, ubi dicit, nunquam fuiſſe admiſſum in præctica contentium, etiam ſi pluries litigaretur. * Eandem ſententiam probauit Beccius, d. conſ. 63. n. 47. contra Alexand. conſil. 157. uilo inſtrumento, lib. 2.

Secundo inferitur, ꝑ bonam eſſe præctiam hodiernam & cautelam que ſolet adici, ut ſcilicet in iplomet inſtrumento donationis excedentis 500. aureos donans concedat mandatum & facultatem donatario compendati coram iudice, & inſinuandi huiusmodi donationem. Quia cum ſatis ſit ipſam in actis coram iudice inſinuari, ad hoc ut ad ſcientiam & notitiam iudicis perueniat, & non requiratur de neceſſitate cauſa

causa cognitio, nec decretum iudicis, neque quod iudex intret ipse donatorem, an libenter vel coactus id faciat, vel an sit donatio libera & vera & non simulata, vt supra resolui- mus, conueniens est, in sinuationem hanc fieri posse per procuratorem, cum non requiratur actus personalis partis, neque in iure reperitur prohibitum, imo permissum sit vnicuique, qui suis negotiis superesse non possit vel nolit, per alios agere vel conueniri, vt in l. 1. si. ff. de procurat. & in l. 1. tit. 10. lib. 3. fori.

15 Tertio ex d. leg. pariter, ibi, Mayor in gador de aquel lugar do biziesse la donacion, inferitur, in sinuationem hanc donationis fieri non posse coram iudice inferiore, h. est, coram iudicibus pedaneis, Alcaldes de aldeas, vulgo dictis: nam cum hi non sint iudices maiores illius loci, sed habeant alium maiorem iudicem speciale illiusmet loci, scilicet, praesidem prouincia, siue cotractorem, vel alium iudicem maiorem ciuitatis vel villae, cui subsumunt, non poterit coram praedictis iudicibus pedaneis fieri hac donationis in sinuatio, & si fiat non valebit, vt manifestissime constat ex d. l. Regia, quod est notandum, quia necessario debet fieri in sinuatio hac coram iudice maiore illius ciuitatis vel villae, cui subiectum est oppidum, in quo fit donatio, & sic coram iudice capituli iurisdictionis.

16 Quarto ex d. l. Regia videtur inferendum, quod si in aliqua villa sint iudices ordinarii, vulgo dicti Alcaldes ordinarios, & iudex maior, vulgo dictus Alcalde mayor, quod coram ipso debet fieri in sinuatio donationis, & non coram aliis iudicibus ordinariis inferioribus, etiam si illi inferiores habeant omnimodam iurisdictionem in prima instantia, & in illa iudex maior non habeat cognitionem causarum, quia actus hic in sinuationis donationis non est contentiosus, sed voluntariae iurisdictionis. Et hoc est quod vere dicit d. l. Regia, ibi, Mayor in gador de aquel lugar, &c. Nam in his verbis praesupponit, quod in oppido sunt alij iudices inferiores, & nihilominus decidit, vt coram maiori iudice illius loci fiat in sinuatio donationis.

17 Vltimo aduertendum est, quod in hac materia nihil valere nec praestare clausulam, quam communiter notarij apponunt in scriptura donationis, scilicet, quod si donatio excellerit 500. solidos, tot sint donationes, quot summae: quia si praedicta donatio excellerit 500. solidos siue aureos marapetinos, non valebit in excessu, nisi in sinuata fuerit, non obstante praedicta clausula: quia tamquam adiecta in fraudem in sinuationis, quae fuit inducta ad falsitates euitandas, nihil releuabit. Ita tenet Bartol. in l. 1. de off. iudic. num. 10. ff. de donat. argum. l. quemadmodum, C. de agricol. & censur. lib. 11. Cuius opinio communiter approbatur, secundum D. Anton. de Padilla, in l. 2. num. 8. digestus de legat. 2. Et ita dicit fuisse practicum Pintae Montecro. vbi supra in 7. tractatu folio 114. colu. 2. & seq. in princ. Et ita in vanum notarij apponunt praedict. clausulam licet ipsi existiment alicuius effectus esse. Addit amplius Bartol. vbi supra, quod etiam si donatae sint plures res, eo casu, quo plures consensent iure donationes, vt in l. si seire debemus, ff. de verb. obligat. vota censetur vna donatio, cum eodem tempore, & in eadem scriptura sit facta, nam praedict. clausula apponitur in fraudem. Et hac proxime dicta ex Bart. sequitur Ant. Gom. vbi supra num. 7.

Pro qua communi sententia allego bonum 18 text. in aurb. de non alienand. & c. §. quod autem dicitur est, ver. nec illud, coll. 2. vbi probatur, quod si res alienati prohibita, vel concedi ad longum tempus, concedatur ad nouem annos cum pacto de renouando ad alios nouem annos, aut cum expressa renouatione ad alios annos iure permissis, finita prima locatione, non valet nec tenet talis machinatio. Ergo ita in proposito dicendum est in nostro casu quod non valeat praed. pactum & cautela, seu potius machinatio, cum per eam defraudetur lex, quae introducta in sinuationem.

Cuius text. arguunt inquit Ang. ibi, quod non valet locatio rerum minorum ad nouem annos facta hoc pacto, vt finito nouennio res iterum conducta videatur, quia fraus inesse videtur. Et idem est in rebus ecclesiae, quae per extrauagantem ambitiosa, & de rebus eccles. non alien. inter extrauagantes communes, omnino prohibentur locari ultra triennium sub certis penis. Quia si praedicta locatio fiat ad sex vel nouem annos, hac clausula adiecta, tot sint locationes, quod triennia, & quod finito primo triennio, tunc facta sit noua locatio, ex nunc praedicta clausula nihil operabitur nec valebit, ac si adiecta minime fuisset, vt plures Dd. allegans tradit communem opin. esse Couar. lib. 2. var. resol. c. 6. num. 4. Et generaliter idem esse in quacunque te prohibita alienari, tradit alios allegans Dn. Ant. de Padil. in l. voluntas, num. 19. C. de fideicom. Et sic remanet bene fundata & probata ex supra dictis in sinuatio. communis in proposito, & materia in sinuationis donationis.

S V M M A R I V M.

- 1 Donatio absenti facta cum iuramento, an possit ante acceptationem renouari remissine.
- 2 An in pollicitatione idem sit dicendum, & differentia ponitur inter pollicitationem & pactum, & conuenientia quod sicut ex pacto modo non oritur efficax actio ad agendum, ita nec ex pollicitatione.
- 3 Ex pollicitatione de iure Civilis, Canonico & Regio non oritur actio.
- 4 Ex pollicitatione iurata oritur actio efficax, etiam in foro civilis.

C A P V T V I I I.

De donatione absenti facta & de pollicitatione.

DONATIO absenti facta cum iuramento, an possit ante acceptationem renouari, dixi late in mea repetitione text. in c. quamuis pactum, de pact. in l. 6. in princ. num. 55. & ad ibi dicta me remitto, & ideo hic iterum non repetam.

Sed si an in pollicitatione idem dicendum sit, dubium est. Et pro eius euidencia praesuppono, quod pollicitatio in iure dicitur solius offerentis promissio: Pactum vero est duorum pluriumue in idem placitum & consensus, vt in l. pactum, ff. de pollicit. & in l. 1. in princ. ff. de pact. Itaque pollicitatio absenti fit: alius si fiat praesenti, erit pactum, vt et adum late scribentes in rub. de pact. & C. eod. titu. & in rub. digestus de verb. obligat. & sicut ex pacto nullo

nullo non oritur efficax obligatio, nec actio ad agendum, ita etiam nec ex pollicitatione regulantur, vt in toto titu. ff. de pollicit. dicit communem Mench. de success. creatione, §. 30. num. 56. quod ex pollicitatione nulla datur actio.

Et licet inter Dd. fit maxime controuersum, an iure Canonico, attento c. 1. de pacto vel Regio, attenta l. 3. tit. 8. lib. 3. ordin. ex pollicitatione oriatur obligatio & actio efficax ad agendum, vt tradit late Couar. in repet. d. c. quamuis pactum, 2. part. relection. §. 4. num. 15. & latissime Didac. Perez in d. l. 3. col. 1042. & segg. & Castellus in l. 22. Tauris. in gl. 1. vbi concludunt ex pollicitatione tam de iure Canonico quam Civilis & Regio, non oriri actionem nec posse agi.

Si tamen pollicitatio iuramento fuerit confirmata, orietur ex ea actio efficax ad agendum etiam in foro civilis, propter vim & virtutem iuramenti, vt bene probat & tenet Couar. vbi supra num. 16. nec poterit tunc pollicitatio renouari, quam cum possit iuramentum seruari absque interitu salutis aeternae, & non vergat in praedictum tertium, seruandum est omnino, vt in d. c. quamuis pactum, & in c. cum contingat, de iur. iuran. cum aliis. Et licet de hac opinione Couar. dubitet Mench. d. §. 30. num. 61. inquit tamen, quod de iure Canonico, cum promissor possit hoc iuramentum seruare sine laesione tertij & interitu salutis aeternae, non videt vt possit opponi exceptio vlla hoc casu aduersus agentem, & sic erit seruanda etiam hac opinio in foro civilis, quia agitur de obseruantia iuramenti, vt in d. c. quamuis pactum, & c. cum contingat, & probatur melius in c. licet muliere, de iur. iuran. lib. 6. quia in concurrentibus peccatum standum est iuri Canonico in vtroque foro, vt in c. fin. cum similib. de prescrip.

S V M M A R I V M.

- 1 Donatio facta ab eo qui liberos non habebat, renouatur natiuitate filiorum postea natorum, & eius ratio assignatur.
- 2 Quando lex vel testator aliquid omisit, de qua si fuisset interrogatus, disposuisset, habetur pro disposito.
- 3 Donatio non renouatur natiuitate liberorum, quando donans tempore donationis de liberis cogitauit.
- 4 Filios non habens, non potest filios postea nascituris prauidicare in sua legitima per viam donationis.
- 5 Donatio licet non renouetur natiuitate liberorum ipso iure, quando pater de eis cogitauit tempore donationis, filij tamen postea nati habent remedium aduersus illam donationem, querela inofficisae donationis.
- 6 Renuntiare licet quis possit iure pro se introducto, iuri tamen alterius in ipsius prauidicium minime potest.
- 7 Extraneus in prauidicium liberorum non potest dotare mulierem, nisi tantum respectu quinti, quia hoc casu dotis seu promissio ab eo facta est mera liberalitas respectu ipsius.
- 8 Renuntiare an possit l. si vnquam, C. de renoc. donat. saltem cum iuramento contraria opinio referuntur.
- 9 Iuramentum appositum donationi in casu d. l. si vnquam, operatur, vt donans videatur de liberis cogitasse.

10 Vera resolutio an renuntiare possit cum iuramento d. l. si vnquam, vel sine iuramento.

11 Donatio facta filio nato in casu d. l. si vnquam natiuitate aliorum filiorum non renouatur tantum pro legitima eorum parte.

12 Idem est etiam si praedicta donatio fiat filia vnica, sicut statuo, quod si natus masculus filia femina non succedat: nam si postea nascantur masculi, renouatur d. donatio filia facta pro parte tantum legitima aliorum filiorum, non vero in totum, & num. 13. de huius ratione agitur.

13 Idem est in donatione facta filio naturali tantum, tempore quo legitimi non existebant, nam natiuitate ipsorum renouatur donatio pro parte legitima ipsorum, & non in totum.

14 Hodie attento iure Regio donatio facta vnico filio legitimo, tempore quo alij non existebant, natiuitate ipsorum renouatur tantum pro eorum legitima, deducto tertio & quinto omnium bonorum, quae ultra legitimam debent remanere filio priori, cui fuit facta dicta donatio.

15 Ad clariora quod non cadat in vnico filio.

16 Tertia pars bonorum parentum non est legitima filiorum respectu ipsorum.

17 Quintum bonorum parentum potest extraneus relinquere existantibus etiam liberis, quorum legitima sunt omnes facultates parentum, excepto dicto quinto.

18 Donatio facta extraneo ab eo, qui liberos non habebat tempore donationis, natiuitate ipsorum non renouatur in totum, sed pro quatuor partibus remanente quinta parte donatario praedicta.

19 Dotis promissio siue datio ampla in fauorem filiae vnicae, facta tempore, quo atq. filij non existebant, an renouetur per filios postea natos, non tantum pro legitima eorum parte, sed etiam respectu tertij & quinti.

20 Dicit l. si vnquam, C. de renoc. donat. procedit etiam in foro conscientia.

C A P V T I X.

De donatione facta ab eo, qui liberos non habebat, & postea sibi nascuntur.

Iquis cum filios non haberet, donauerit extraneo etiam liberto, omnia bona sua, vel partem aliquam, & postea ei filij nascantur, donatio in totum renouatur ipso iure. text. est capitalis, in l. si vnquam, C. de renoc. donat. idem probat l. 8. tit. 4. part. 5. vbi amplius addit lex, quod si pater habens filios legitimos velit donare extraneo, bene potest id facere, dum tamen filij salua remaneat pars legitima, tam in vita patris, quam post eius mortem, alias filij renouabunt praedict. donationem vsque ad suam legitimam partem: de quo vltimo erant opiniones de iure communi, quas ibi refert Gregor. Lop. in gl. fin. & materia hanc d. l. si vnquam, latissime legunt Ripa & Tiraq. ibid. quorum vltimus longissima commentaria in eam l. edidit. Sed & alij plures Dd. hanc materiam alibi pertractant, qui infra referentur, & sunt omnino videndi. Ipse vero non repetam hanc materiam, quia non est hoc meum intentum supra propositum & promissum, sed agere tantum, ac cum iuramento possit renuntiare d. l. si vnquam. ante

antequam ad id veniam, aduertendum duxi, rationem supradicti. decisionis eam assignari posse, quia ex tacita & præsumpta mente donantis præsumpta mente donantis præsumitur habere tacitam conditionem donatio hæc si liberi non nascantur, quia est verosimile, quod si de eis cogitaret, talem donationem non fecisset, cum nemo videatur extraneo suæ posteritati & successioni præferre, arg. text. in l. cum alius, ff. de cond. & demonst. & in l. cum acutissimi, cum similit. C. de fideic. Hæc est communis ratio d. l. si unquam, secundum Dd. ibi, præcipue Ripam 1. qm. Marian. Soc. Ion. conf. 83. n. 20. part. 3.

2 Item quia quando lex, testator vel disponeas aliquid omisit, de quo si fuisset interrogatus, verosimiliter disposuisset, habetur pro disposito iuxta gl. vulgarem, in l. tale pactum, §. si ff. de pact. gl. si. quam Dd. ibi, & alibi sæpissime vnicam & singularem appellat maxime eam commendantes: & est communiter approbata sine dubio, vt plures testantur, quos hic omitto, quia vulgare est. Ergo ita dicendum est in proposito. Credendum n. pie est, quod donans homini liberis non habens, si tempore donationis interrogaretur, quid si sibi postea filij nascantur: dicitur, se eo casu nolle donare.

3 Ex quo fit, quod si donans tempore donationis homini de liberis cogitasset, idque confiteretur, & adhuc fecerit donationem præd. non tenetur uocari nauitate liberorum, ac perinde cessare dispositionem d. l. si unquam, vt ultra ordinarios ibi dicit communem opin. esse Soc. conf. 147. n. 17. vol. 2. & laf. conf. 230. col. 1. Eandem etiam testatur communem, Socin. & alios referens, Bernard. Diaz de Lugo in reg. 2. 1. 3. in 8. fallent. vbi ad hoc ponderat d. l. Reg. 8. tit. 4. part. 5. ibi, Porque no han hijos ni esperança de los auer, & ibi Greg. Lop. in gl. secunda, refert eam opin. esse communem, cum Bernard. vbi supra & etiam refert alios tenentes contrarium. Eandem alios referens testatur communem Mench. l. 1. controuers. conf. 10. n. 39. & Iul. Clar. l. 4. recept. sent. q. 22. ver. ex qua, vbi testatur etiam communem, quod videatur cogitatum de liberis, si donatio fit facta in contractu matrimonij, ipse tamen contrarium probat in hoc ultimo.

4 Ex quo vltimo inferit Bern. Diaz vbi supra d. 8. fallentia, vnam satis singulare, si verum esset, sc. quod filios non habens, potest præiudicare filiis postea nascituris in legitima supr. d. modo, licet alias his, quos iam habet, per talem titulum non posset præiudicare. Sed eius opin. in hoc (salua pace tanti viri) vera non est: tum quia dicitur contra l. Regias, & earum mentem, præcipientes omnia bona parentum esse legitimam filiorum, excepto quinto, eaque nullo modo posse priuari filios, nisi aliqua ex legitimis causis exhaerentur. Ergo ill. non sunt distinguenda nec limitanda in filiis nascituris, quia indistincte loquuntur, procedunt & locum habent, tam in filiis natis, quam in nascituris, essetque maximum absurdum & inhumanum, dicere, suprad. modo, quod si quis liberis habens donet, valet donatio, dum tamen non sit inofficiosa, quia si est inofficiosa, reuocatur per liberos pro sua legitima parte: an vero etiam respectu dotantis sit ob causam onerosam, ita vt in ea locum non habeant d. ll. In quo inuenio Greg. Lop. in d. l. 8. in gloss. dieffe, dicentem se habuisse de facto questionem hanc & defendisse, quod adhuc in hoc casu habeant

legitimum habet filiationis & successiois in bonis parentum, siue ante, siue post donationem nascatur: imo etiam posthumum patris nascatur, quia adhuc admittendus est cum ceteris fratribus in vita parentum natis ad successioem parentum exclusis extraneis, vt in iure satis probatum existit. Leges autem Regiæ eo tantum motæ sunt ad assignandum legitimam filiis legitimis, & imponendum necessitatem parentibus eam relinquendi liberis suis legitimis, quod liberi sunt, non vero quod ante vel post nascantur: ideo admittenda non est opinio Episcopi supradicta.

Secundo, quia licet donatio in casu d. l. si unquam, non reuocetur ipso iure, quando pater de liberis cogitauit, id tamen verum est respectu ipsius partis donantis: scilicet vero erit respectu filiorum postea natorum, quia ipsi habent aliud remedium pro suo interesse legitimæ, sc. querelam inoff. donationis, qua poterunt iudiciale facere reuocare præd. donat. pro parte legitima sibi pertinenti & debita in bonis parentum, vt in toto tit. C. de inoff. don. & dicitur in fr. in q. an possit renuntiare cum iuram. remedio, dicit. leg. si unquam, Competunt enim duo remedia liberis natis in casu dicit. leg. si unquam, alterum donanti, scilicet vt statim natis sibi liberis post donationem ipso iure reuocetur prædict. donatio absque petitione ipsius, adeo vt ipse donator possit in vita contrahere: alterum ipsi filiis natis post donationem, quod habent ad reuocandam præd. donat. inoffic. Et licet pater cogitans de liberis tempore donationis videatur tacite renuntiare remedio sibi competenti ex d. l. si unquam, non tamen renuntiare potest d. remedio filiis suis competenti.

Quia licet iuri pro se introducto possit quis 6 renuntiare, iuri tamen alterius in ipsius præiudicium minime potest argum. d. fin. ff. de pact. cum similibus gloss. in leg. inuitus, §. 1. ff. de reg. iur. & ibi Bart. Bald. & alij, Tiraquell. plures referens in d. leg. si unquam, in præfat. n. 90. loquens, in terminis nostris, & in expressa renuntiatione, etiam cum iuramento, dicitur inferius. Igitur tenenda minime est supradicta noua opinio Bernardi, imo contra eam constantissime teneo, non posse patrem cogitantem etiam de liberis tempore donationis, præiudicare liberis postea nascituris, saltem in legitima. Et hæc obiter dicta sufficiant.

Illud tamen non omitam, quia quotidie 7 euenit & contingit, scilicet, extraneus quidam habens filios legitimos, donat filiam alterius in certa quantitate dotis, licet filios tunc temporis non habeat, nascantur tamen ei postea: dubitatur, cum hæc dos respectu viti recipientis sit ob causam onerosam, vt in l. pro oneribus, C. de iur. dot. an respectu dotantis sit donatio gratuita, ita quod in ea habeat locum d. l. si unquam, quæ loquitur in eo qui tempore donationis non habet liberis, & postea ei nascuntur, & d. l. Regia, §. tit. 4. part. 5. in secunda parte, quæ asserit & probat, quod si quis liberis habens donet, valet donatio, dum tamen non sit inofficiosa, quia si est inofficiosa, reuocatur per liberos pro sua legitima parte: an vero etiam respectu dotantis sit ob causam onerosam, ita vt in ea locum non habeant d. ll. In quo inuenio Greg. Lop. in d. l. 8. in gloss. dieffe, dicentem se habuisse de facto questionem hanc & defendisse, quod adhuc in hoc casu habeant

habeant locum d. ll. quia talis pro dote datio dicitur meta liberalitas & donatio, vt in l. fin. §. si a facere, ff. si quid in fraud. cred. text. in l. vnic. §. accedit, C. de rei uxor. alt. & ibi refert Alexand. & Tiraq. in terminis idem tenentes: Si vero donatio esset ob causam, quæ respiceret fauorem donantis, tunc quatenus respiceret & valor causæ contingeret, non haberent locum d. ll. vt ibi ipse Gregor. concludit plures allegans. Ultra quem testatur communem Roland. à Vall. consilio 11. num. 32. lib. 1. & in donatione remuneratoria testatur etiam communem idem Roland. à Vall. consilio 5. num. 12. lib. 1. Sed cum suprad. dotis datio ex parte dotantis sit meta liberalitas & donatio vt supra dictum est, & non respiciat fauorem considerabilem ipsius, merito quod in ea habeant locum d. ll. scilicet, quod reuocetur prædicta datio pro parte legitima filiorum, quæ hodie attentio iure nostro Regio, erunt quatuor partes ex quinque bonorum dotantis: Itaque respectu tantum quinti bonorum ipsius valebit præd. datio, & non in plus in præiudicium filiorum natorum tempore donationis, siue postea nasciturorum, quod profecto est notandum & aduertendum. Et ita ipse (ape respondi & consului antequam vidissem Greg. Lop. vbi supra & relatos per eum. Inuenio etiam eandem opinionem plures allegantem tenere Gaspar. Bacq. Hispanum in tract. de non meliorand. ratione dot. si lib. cap. 9. numer. 64. & 67. folio 49. & ita est tenendum. Idem in homine, qui in contractu matrimonij & eius contemplatione, donauit nepoti suo, quod si liberis habeat, donatio ipso iure reuocetur, etiam si non sit omnium bonorum, sed tertie partis, cum aliis probat Bacq. in d. tr. c. 10. num. 103.

8 Superest nunc videre, an renuntiare possit per donatorem, d. l. si unquam, C. de reuocand. donat. saltem cum iuramento, ad hoc, vt donatio non reuocetur nauitate filiorum? Elegans profecto questio est & dubia, latissimeque agitata per Dd. qui quidem in ea variant: Nam quidam tenent valere speciale illius legis renuntiationem etiam sine iuramento. Alij vero contrarium existimant, imo quod non valeat etiam cum iuramento. Itaque magna est controversia Doctorum in hoc: imo sunt qui vtramque opin. communem appellant, & qui dicant esse communioem opinionem, vt prædicta renuntiatio valida sit, & ea tante non habeat locum d. l. si unquam, totumque hoc constat ex Doctoribus infra sequentibus, ex Rip. in d. l. si unquam, §. 5. & latissime omnium, quos ipse viderim legerimque Tiraquell. ibidem in præfatione, num. 81. & plurimis sequentibus, vbi etiam agit de generali iurium renuntiatione iurata. Tradit etiam Greg. Lopez in d. leg. 8. in gloss. secunda, & Ant. Gom. c. de donat. num. 11. & Bernard. Diaz in d. reg. 13. ampliat. 3. & Boet. decis. 159. num. 6. & 7. Couar. in rubric. de pact. in 6. part. 1. relect. §. 4. numer. 3. fol. 29. & Ioan. Oroscius qui refert prædictas duas communes opin. in leg. sale pactum, §. si. num. 7. & 8. ff. de pact. & Tellus Fernand. in l. 23. Tour num. 9. qui alios plures Doctores allegat, & Baeca in tract. de non meliorand. ratione dot. si lib. cap. 29. num. 11. fol. 147. & Iul. Clarus l. 4. recept. sentent. q. 22. vers. 3. vbi refert duas communes, & distinguit, & q. 23. in prin.

9 Et quod iuramentum & appositum in hac renuntiatione, operetur, vt donans videatur saltem

implicite de liberis cogitasse, ita quod donatio nauitate filiorum hoc casu non reuocetur, tradit alios allegans Tiraquell. in d. l. si unquam, in præfat. num. 132. vsque ad num. 135. vbi num. 174. testatur hanc esse communem opinionem, licet num. 147. & sequentibus, refert plures tenentes contrarium. Sed hæc præsumptio cogitationis de liberis operabitur in proposito, quod supra dictum est in vera & expressa cogitatione de liberis.

* Sed quia articulus hic renuntiationis d. l. si unquam, cum iuramento vel absque eo, controversus est & difficilis, in quo diuersæ & contrariæ opiniones summè reperuntur, adeo vt quid tenendum sit, prima quidem facie videatur posse ignorari, & inquit Iulius Clar. vbi supra, vix discerni posse, quæ opinio verior sit aut magis communis, & refert Gratum conf. 50. num. 65. l. 1. dicentem, quod super hac questione est tanta disputatio, quod indigeret constitutione imperatoria: cum hinc inde sint inuasi Doctores, attestantes esse communem opinionem, ipse ex mente omnium Doctorum, vel saltem plurium supra relatorum, præcipue ex Bart. in d. l. Titia, §. Imperator, n. 7. ff. de legat. 2. communiter approbato, vt constat ex supradictis Doctoribus præcipue ex Tello Fernandez vbi supra, verissimam meo iudicio resolutionem ponam, quæ est huiusmodi.

Renuntiatio ¶ l. si unquam, C. de reuocand. donat. cum similib. cum iuramento facta vel sine eo valet, quantum ad illam reuocationem, quæ alias fit ipso iure, liberis natis, de qua in d. l. si unquam, scilicet, respectu eius, qui donauit, ad hoc, vt ipse propter propriam renuntiationem non possit contrahere, licet sibi postea nascantur liberi, sed non quantum ad reuocationem faciendam per tit. de inoff. donat. in fraudem filiorum: & sic respectu filiorum nihil valet prædict. renuntiatio etiam cum iuramento facta, quin ipsi liberi possint contra eam venire pro sua legitima parte.

Quæ resolutio ¶ probatur, quia vt supra diximus, sunt duo remedia pro reuocanda donatione in casu d. l. si unquam, alterum ipso iure respectu donantis, alterum vero per querelam inofficiosa donationis respectu filiorum, quibus fit præiudicium. Licet igitur pater donans respectu remedij sibi competenti, possit in sui præiudicium renuntiare d. leg. si unquam, ad hoc, vt etiam natis liberis donatio non reuocetur ipso iure quoad ipsum, non tamen poterit iuri & remedio de inofficiosa donationibus filiis propriis competenti in ipsorum præiudicium renuntiare, vt supra dictum & probatum est. Et quod etiam hoc casu iuramentum renuntiantis specialiter d. leg. si unquam, & omni legum auxilio & remedio, non sit seruandum contra filios, nec eis præiudicet, probatur ex text. in cap. quamvis pactum, de pact. lib. sexto, & in c. cum contingat, de iur. iurand. vbi probatur, quod iuramentum, quod vergit in alterius præiudicium, minime est seruandum respectu illius, sed respectu tantum iurantis. Ergo iuramentum patris renuntiantis remedio d. l. si unquam, & similit. non tenentur renuntiantes, non vero tertio, hoc est ipsius filiis, quin ipsi aduersus præd. donatorem possint remedium de iure competens, hoc est, querelam inofficiosa donationis proponere. Ex quo inferunt, idem à fortiori esse dicendum in

donatione generaliter iurata, scilicet de non contrahendo vel reuocando absque renuntiatione: Nam tunc iuramento non obstante, reuocatur natiuitate filiorum prædicta donatio, tam respectu filiorum, per ea, quæ supra dicta sunt de expressa renuntiatione iurata, quam etiam respectu donantis: quia tunc iuramentum generaliter interpositum sortitur naturam, & habet tacitam conditionem, quam habet donatio super qua interponitur, scilicet, quod si de liberis cogitasset, non donasset, ac per consequens natiuitate filiorum reuocetur ipso iure donatio iurata supra d. modo, etiam respectu donantis, atque ita expresse tenet Bart. in dict. 6. Imperator, numero 11. dicens, ita consuluisset cum aliis, cuius opinio est communis, & reuocatur Couarr. ubi supra, & sequitur plures allegans Boët. ubi supra, & Anton. Gabriel. libro 3. commun. opin. conclus. 2. de donat. numero 12. pag. 19. column. 2. ubi plures refert. Et cum his remanet articulus noster clarus & sine dubio: & hoc modo sunt concordandæ & intelligendæ opiniones contrariæ supra adductæ, & Doctores hac de re agentes. De donatione autem inofficiosa dicendum est, quod si est facta vni ex filiis cum iuramento, vel absque eo, re tantum, siue re & consilio, non reuocatur vsque ad legitimam aliorum filiorum: si vero est facta extraneo, & sic inofficiosa re tantum, reuocatur vsque ad legitimam filiorum: si vero re & consilio, in totum reuocatur. Ita Bart. in dict. 8. Imperator. num. 1. & 5. est communis, secundum Iulium Clarum, ubi supra, q. 24. ver. aut vero, & seq.

11 Vltimo pro complemento huius cap. & intellectu dict. leg. si vnquam, illud hic omittendum non putauimus, tanquam præcipuum in materia, quod dict. leg. si vnquam, procedat, quando donatio facta est extraneo ab eo, qui liberum non habebat, quia tunc natiuitate liberorum reuocatur iure communi, attendita illa l. & dict. leg. 8. tit. 4. part. 5. in totum, ipso iure donatio. Si vero ille, qui vnicum filium tantum habebat, eisdem omnia bona sua, vel partem aliquam donauit, natiuitate postea aliorum filiorum non reuocatur in totum donatio, sed vsque ad legitimam bonorum portionem filiis postea natis competentem, quod erit iure communi iuxta modum & taxationem authent. nouissima, cum similib. Codice, de inoffic. testam. & hic est casus expressus in leg. si totas, Codice, de inoffic. donat. ubi hoc notant Dd. communiter, & vltra ordinarios ibi testatur, hanc esse communem opinionem, & differentiam inter dict. leg. si vnquam, & dict. leg. si totas, plures Doctores allegans Tiraquell. in dict. leg. si vnquam, verb. liberis, num. 75. & Marian. Socin. d. consil. 83. num. 20. part. 3. Iul. Clarus ubi supra quæst. 22. vers. eul. 2. testatur etiam communem Couarr. libro 1. variar. resolut. cap. 19. num. 1. qui refert Ripam & Carol. Molin. tenentes contrarium, imo quod donatio vnico filio facta reuocetur pro virilibus portionibus filiorum postea natorum: & respondet Rip. ad leg. si totas, quod procedat, quando donans de liberis cogitauit, alias secus. Sed hæc violenta responsio est ad dict. leg. præterquam, quod est contra communem sententiam. Alium intellectum ad dict. leg. si totas, ne probet communem, ponit Molinæus, quem refert & reprobat Baccæ. de non meliorand. ratione dot. filiorum cap. 9. num. 98. Ideo supradicta communis opinio & differentia est tenenda, quia eam tenent om-

nes, exceptis his duobus modernis, & est verissima meo iudicio, sicut recepta. Pro qua vltra ipsos allego bonam l. 4. tit. 15. part. 6. ibi. Pero si el padre fuese tan gran donacion al vno de sus hijos, que los otros sus hermanos no pudiesen auer la su parte legitima en lo al que fincasse, de çimos, & çonce deuen mengnar rano de la donacion, fasta que puedan ser entregados los hermanos de la su parte legitima que deuen auer. Idem etiam probat leg. 29. Taur. quæ hodie est leg. 3. tit. 8. libro 5. nouæ recopil. Reg. ibi, Saluo si la tal dote, o donacion, fueren inoficiosas: que en tal caso mandamos, que sean obligados los que la recibieren, an si los hijos y descendientes, en lo que toca a las donaciones, como las hijas y sus maridos, en lo que toca a las dotes, puestas que sea durante el matrimonio, a tornar a los otros herederos del testador aquello en que son inoficiosas, para que lo partan entre si. Et licet d. l. Regiæ videantur loqui in donatione facta filio tempore quo alij filij nati erant, nos vero agimus, quando non erat natus alius filius, nisi ille, cui fit donatio: Idem tamen est in vitroque casu, cum inter eos non detur diuersa ratio, saltem efficax ad decidendum diuersim.

Qua communi opinione retenta, eam ampliat Tiraquell. ubi supra num. 78. cum aliquibus, quos refert, vt procedat etiam in filia vnica, cui fit donatio à patre, tempore, quo alios filios non habebat, stante statuto, quod stantibus masculis, filia femina non succedat. Nam etiam si hoc casu filij masculi postea nascantur, non reuocabitur in totum donatio, sed tantum pro parte legitima filiorum postea natorum: nam in eo, quod sibi à patre donatum est, dicitur retinere iura suitatis, quam opinionem alios referens tenet Baccæ. in tractatu de non meliorand. dot. filiorum cap. 9. num. 65. fol. 49. ubi refert Tiraquell. ubi supra, num. 63. sed in meo libro ibi hoc non dicit, sed d. num. 78.

Ex qua ampliacione, si vera est, infertur vltra omnes, idem esse in filio naturali tantum, qui stantibus legitimis non potest succedere ex testamento nisi in quinto per leg. 9. & 10. Tauri, quæ hodie sunt l. 7. & 8. tit. 8. libro 5. nouæ recopil. Reg. Nam si pater filium naturalem tantum habens, ei donet vltra quintum, natiuitate postea filiorum legitimorum tantum videtur reuocandam esse donationem pro legitima virili parte filiorum postea natorum, sicut alias videmus in filia femina, quæ est exclusa per statutum à successione stantibus masculis, vt modo diximus. Sed adhuc in donatione facta filio naturali in hoc casu existimo reuocari vsque ad quatuor partes ex quinque pro filiis legitimis & naturalibus postea natis, remanentem tantum quinta parte prædicta filio naturali, quæ quinta pars erat sua legitima, existantibus etiam legitimis, vt in dict. l. Regiæ probatur, & poterat eo non existente, extraneo relinqui per patrem de iure Regio, & prædict. filius naturalis in casu, quo loquimur, non poterit habere aliquid amplius ex d. donatione quam quintam partem omnium bonorum, ex eaque animam defuncti adimplere tenebitur. Nec obstat quod de filia vnica supra dictum est, quæ ex simili donatione partem legitimam consequitur, non obstante statuto, quod filia femina non succedat existantibus masculis, quia in ea diuersa ratio est, quam in filio naturali: tum quia prædicta filia est legitima, & per consequens iura suitatis retinet, in quo Dd.

Dd. supradicti fundantur, & ideo nil mirum, si hac ratione retineat partem legitimam, quod quidem deest in filio naturali tantum, quia is cum non sit in partibus potestate, non habet iura suitatis: tum etiam, quia præd. filia femina exclusæ ab statuto stantibus masculis (præterquam quod habet iura suitatis) nihil per statutum relinquatur stantibus masculis in bonis parentum: & illud statutum est odiosum, & contra ius commune, vt in l. maximum vitium, C. de lib. præd. vel exhered. Unde non est extendendum nec trahendum ad hunc casum, arg. iur. vulgarium, & d. statutum loquitur, quando tempore successione sunt masculi, vt constat ex ipso sic dicente. Quod existantibus masculis filia femina non succedat, quia qualitas adiuncta verb. debet regulari secundum tempus verbi, vt in l. in delict. §. si extran. ff. de noxal. cum similib. Sed in nostra questione tempore donationis, & sic successione titulo particulari ipsius donationis non existant masculi, sed postea nascuntur. Igitur nihil obstat præd. statutum hoc casu, cum in eo reducatur ad terminos iuris communis, quo non debet fieri differentia in successione inter mares & feminas, vt in d. maximum vitium. Et ideo merito quod donatio dict. filie facta per patrem tempore habili, hoc est, quo non exstabant alij filij, natiuitate postea ipsorum non reuocatur, nisi tantum pro eorum legitima portione. At vero l. Regiæ tribuunt quintam partem filio naturali tantum etiam existantibus legitimis. Ergo his attentis & consideratis videtur optimo iure dicendum, quod donatio facta filio naturali tantum, tempore quo legitimi nati non erant, natiuitate postea ipsorum reuocetur pro quatuor partibus ex quinque bonorum patris: quia hæc quatuor partes sunt legitimæ filiorum patris: quia hæc quatuor partes sunt legitimæ filiorum legitimorum, etiam existente filio naturali, vt supra est dictum, & prædict. donatio tantum valeat pro quinta parte bonorum defuncti, & ea remaneat prædict. filio naturali tantum, & non amplius, nascentibus filiis legitimis. Et ita teneo, & videtur mihi de iure tenendum, saluo meliori iudicio.

14 Restat pro nunc circa proximè dicta videndum, cum hodie iure Regio parentes possint filium meliorare in 3. & 5. parte bonorum suorum, provt est vulgariissimum & notorium, quid dicendum sit in casu sequenti: Pater, qui vnicum filium legitimum tantum habebat, donauit ei omnia bona sua, vel magnam partem eorum: postea nascuntur ei alij filij legitimi: dubium est pro qua parte reuocabitur donatio hæc natiuitate aliorum filiorum legitimorum? Nam iam habemus quod reuocatur pro legitima ipsorum, vt in d. si totas, & communi opinione supra tradita: sed dubitamus stante d. iure Regio, quænam sit legitima hoc casu filiorum postea natorum? an debeat remanere filio primo nato, cui fuit facta donatio, tertium & quintum, in quibus potest meliorari per patrem, attento iure Regio vltra legitimam, an vero tantum remaneat sibi quintum, quod extraneo poterat donari vel relinqui vltra legitimam suam? an vero diuidantur omnia bona pro virilibus portionibus inter omnes filios legitimos donatoris? Elegans profecto quæstio est, & practicabilis, in qua Hispani nostri varij sunt & diuisi. Nam Doctor de Casillo in l. 1. 1. Taur. in gloss. siguiente, tenet quod donatio remanet valida in tertia & quinta parte

bonorum, in quibus potuit meliorari (quod intelligi vltra legitimam suam, quia de ea non est dubium, sed tantum de tertio & quinto) & ad hoc nihil allegat. Rufus Bernar. Diaz de Lugo Episcopus Calagurrit. tenet contrarium in reg. 2. 3. in 4. fallentia, imo quod respectu tertie reuocatur etiam prædicta donatio, idque duobus fundamentis. Primo, quia per d. l. si totas, & communem opin. reuocatur donatio pro legitima parte filiorum postea natorum: sed tertia pars respectu filiorum est legitima, quia vltra filios & nepotes relinqui non potest, vt in dict. l. Regiæ probatur. Igitur respectu dictæ tertie partis reuocabitur etiam donatio, quia omnia bona parentum, excepto quinto, sunt filiis debita pro legitima, iure Regio. Igitur si penes filium, cui facta fuit donatio, remanet hæc tertia pars, sequeretur quod non reuocaretur donatio natiuitate filiorum pro tota integra sua legitima, quod est contra d. leg. si totas, & communem opin. supradictam. Ergo &c.

Secundo, quia in vnico filio non cadit melioratio: vnde, cum pater vnico filio, quem habet, donat, non videtur velle, quod si ei alij filij postea nascantur, ille sit melioratus in tertia parte, quia nondum nouit merita eorum, qui postea nascuntur, & in dubio videtur vsus iure communi, vt si alij sibi nascantur filij, æqualem sibi legitimam vendicent, nec illa minuatur propter meliorandi facultatem sibi à lege datam, quæ dum vnicum filium habet, vti non potest, cum non sit alius, cuius respectu possit meliorare, & ipse filius natus respectu sui ipsius non possit dici melioratus. Et ibi respondet ad l. 26. Taur. quæ hodie est l. 10. tit. 6. libr. 5. nou. recopil. Reg. quod loquatur in donatione facta vni ex filiis, quos habebat tempore donationis, quod est diuersum à nostro casu: quia tunc cum sint nati filij filij, bene potest meliorari vnus, & in eo tunc cadit proprie melioratio. Et quod in vnico filio non cadat melioratio, laxissime probat in alio proposito Anton. Gomez in l. 17. Taur. num. 17. Et hanc opin. Bernard. Diaz. sequitur & probat Gregor. Lop. in d. l. 8. tit. 4. part. 5. in gloss. a vero, ubi inquit, quod hæc opinio domini Episcopi nititur summa æquitate & veritate, & quod ipse credit esse veram.

Sed opinio Castellæ, licet eum non referat contra opinionem Bernardi, sequitur, & bene probat alius Episcopus & doctus, & meritisissimus Couarr. lib. 1. var. resolut. 19. n. 4. qui n. 2. & 3. retulit contrariam opin. & ipse existimat potiorē & probatissimam esse opin. quod hoc casu donatio tantum reuocetur natiuitate aliorum filiorum, quoad legitimam eis competentem, deducendam quidem à bonis & patrimonio patris, prius detractis quinta & tertia partibus, in quibus remanet melioratus d. filius, cui facta fuit donatio, idque aliis duobus contrariis probat fundamentis. Primo per text. in d. l. si totas, & communem opinionem supra relatum per text. ibi, quæ habet, quod donatio facta filio, reuocatur natiuitate filiorum, quoad legitimam tantum eis debitam, & tamen in his regnis respectu eorumdem filiorum non est portio legitima consideranda ratione omnium bonorum, excepta quinta parte, sed etiam tertia pars deducitur, si pater eam alicui ex filiis prælegauerit vel donauerit. Secundo, quia iuxta suprad. l. si totas, & communem opin. donatio facta filio, reuocatur natiuitate aliorum filiorum, quoad eam partem tantum, quæ

necessario inuitis adhuc parentibus, filiis postea natis debetur: ergo cum iure Regio libere possit pater tertiam bonorum partem vni ex filiis dare, eamque dedit vnicui filio, quem habebat, minime filius hic, cui fuit donatio facta, tenebitur, natis postmodum filiis eam distribuere.

16 Quia reuera tertia hac pars bonorum parentis non est legitima necessaria omnium filiorum: quandoquidem potest pater eam, cui velit filiorum vel nepotum relinquere, & in ea descendentes grauari, conditiones, vincula & submissiones apponere, vt in l. 27. *Taur. qua hodie est l. 1. tit. 6. lib. 5. nou. recopil.* quod minime facere possit, si legitima esset, vt in l. 9. *quoniam in prioribus, cum concordantibus. C. de inoffic. testam.* Et quoad tertium respectu filiorum non sit legitima eorum, sed praelegatum & donatio probat late & optime Palat. Rub. in d. l. 27. *Taur. num. 3. & sequent.* & iterum num. 27. & seq. quicquid ibi *Tellus num. 3.* dicat: & ita verior mihi videtur opin. hac Castellii & Couarr. & tenenda contra opin. Bernardi & sequacis. Quam etiam opin. Castellii & Couarr. cis non relatis, sequitur expresse loquens de iure nostro Regio Anton. Gom. 2. tom. C. de donat. num. 11. per text. in d. l. si totas, & communem opin. supra adductam, neque refert Bernardum contrarium tenentem. Vltra quos inuenio nouissime hanc questionem, pro & contra latissime examinatam per Hispanum Gaspar. Baëc. in d. 1. *trañt. de non meliorand. ratione dot. filiar. cap. 9. num. 32. & seqq. vsque ad num. 62.* exclusive, vbi refert has duas opin. supra relatas & eorum auctores præter Anton. Gom. & latissime probat pluribus fundamentis hanc nostram sententiam cum Castello, Couarr. & Palat. Rub. quos ibi pro ea allegat, & respondet fundamentis contrariae partis, quæ prius adduxerat. Itaque Modernus ille exacte rem hanc pertractauit, & meliorem meo iudicio opinionem. tenendam elegit, allegauitque insuper vltra supra dict. Palat. Rub. eam quoque tenentem, sed non Ant. Gom. qui eam expresse tenet vbi supra. Et tenenda est hæc opinio absque dubio, quam nouissime probauit Mariene. in l. 3. gl. 3. num. 4. tit. 6. lib. 5. nou. *collec. Reg. & Ioan. Gratian. in reg. 150. num. 22.* dicens, quod in iudicando & consulendo ab ea non recederet.

17 Ex qua inferitur, t quod hodie, cum iure nostro Regio quintum possit extraneo relinqui, existantibus etiam liberis, vt in l. 9. *titul. 5. lib. 3.* vbi expresse diffinitur, omnes parentum facultates esse filiorum legitimam, excepta quinta parte, quæ lex quotidie practicatur communiter in hoc regno, & est l. 28. *Taur.* vt testatur Greg. Lop. in l. 17. *tit. 1. part. 6. in gloss. Que deuen auer.* & Roder. Suar. in l. *quoniam in prioribus, post limitationes, fol. 123. C. de inoffic. testam.* vbi latissime legit d. l. Regiam.

18 Donatio facta extraneo ab eo, t qui liberis non habebat tempore donationis, natiuitate ipsorum reuocatur quidem, non in totum, sed pro aliis quatuor partibus, remanente quinta parte, donatio etiam extraneo, cum hoc iure valida sit donatio quinti ab initio & ex postfacto. Pro qua opinione allego l. 3. *tit. 12. libr. 3. for. in princ. ibi. Et si despuer de la donacion ouieren fijo, no vala la donacion, suera quanto en su quinto,* vbi loquitur in donatione facta inter coniuges post annum matrimonij liberis non habentes: per quam ita tenet Bernar. Diaz vbi supra fallen-

tia 5. Sed hanc l. fori inquit Castell. vbi supra. esse correctam per d. l. 8. *tit. 4. part. 5.* quæ probat, donationem factam extraneo, reuocari in totum natiuitate filiorum, subdens, quod si non esset propter d. leg. 8. correctam, non esset iniquum dicere, quod donatio facta extraneo valeret in quinta parte bonorum, nec reuocaretur per legitimationem factam per subsequens matrimonium, præterquam in eo, quod excederet quintam partem, cum ista quinta & ante, & post contractum matrimonium, etiam existantibus filiis possit extraneis relinqui per d. l. Regias. Sed reuera non obest d. l. 8. *partite,* quia loquitur attentius iure communi, hoc est, d. leg. si vnquam, cui consonat ipsa lex Regia: at veteranos loquimur attentius iure Regio d. l. 9. & d. l. 28. *Tauri,* quod ius communiter practicatur, vt supra dictum est. Et ideo teneo hodie in nostris regnis valere donationem factam extraneo, nec reuocari natiuitate filiorum respectu d. quintæ partis, quam parentes possunt extraneis donare & relinquere. Quod etiam probatur argum. d. l. si totas, iuncta communi opinione sæpissime repetita: quia sicut donatio facta vnicui filio, reuocatur natiuitate aliorum liberorum pro legitima eorum tantum: ita etiam & eodem modo dicendum est in extraneo, cui facta sit donatio non tantum liberis, cum legitima filiorum tantum sunt quatuor partes ex quinque, & potuit parens, sine liberis habens, sine non, quintam partem extraneo donare. Et ita inuenio, quod hanc eandem opin. tenet Ant. Gom. vbi supra d. num. 11. dicens, quod quando non habens filios, vel descendentes alios, donauit bona sua ecclesie, monasterio vel pio loco, per superuenientiam liberorum non reuocatur in totum, sed tantum quoad legitimam, & sic quantum remanebit penes ecclesiam vel pium locum. Et ne possit responderi, hoc esse speciale in ecclesia vel pio loco, idem asserit Ant. Gom. ibi esse, si fieret donatio patri vel alij ascendenti, quia non reuocabitur in totum, sed tantum vsque ad legitimam, & sic quantum remanebit penes patrem. Et licet ipse non loquatur in donatione facta alij extraneo, idem tamen erit in quocunque extraneo, cum patet donatoris in proposito, quo loquimur, vel alius ascendens habeatur pro extraneo respectu filiorum ipsius donantis, quibus debetur legitima, & non parentibus, tantibus præd. liberis. Et quod idem sit in quocunque extraneo, tenet Baëc. vbi supra num. 57. & 62. vbi refert ad hoc Castell. vbi supra, & Palat. Rub. Hanc eandem sententiam videtur tenere nouissime Ioan. Bapt. de Villal. Tolet. in sua *antynomia iuris, lit. D. num. 22. ad fin. fol. 17.* Et ita est tenendum meo iudicio, quamuis Tractatus quidam de differentiis inter ius commune & Regium differant, 38. in contractibus teneat contrarium, imo quod etiam hoc casu donatio reuocatur respectu quinti natiuitate liberorum per d. l. 8. *titul. 4. part. 5.* cui l. iam supra respondimus, sc. quod loquatur attentius iure communi, cui ipsa consonat: nos vero agimus de iure Regio nouiori.

Vltimo est aduertendum, t quod Bernar. Diaz, vbi supra in d. reg. 213. *quarta fallencia, vers. & adeo existimo,* istud verum tenet, quod si pater vnicae filiz, quam habet, magnam dotem promisit vel dedit, filij supernascentes prædictæ dotem reuocabunt vsque ad suam legitimam, & etiam respectu tertij. Nec enim in hoc generi videbitur deceptus,

ceptus, inquit ipse, etsi præterdat onerosam causam, cum fuerit in culpa non prouidendo sibi in euentum natiuitatis aliorum filiorum, quia ignorate non debet dispositionem d. l. si vnquam. Et ibi duobus modis responderi ad leg. 29. qua expresse videbatur probari contrarium. Sed contra hanc opinionem Bernardi tenet expresse Gregor. Lop. in d. l. 8. *titul. 4. part. 5. in gloss. a otro, in vers. subdit etiam, vsque ad finem glo.* vbi eam improbat, & inquit vno casu possit saluari opinionem d. domini Episcopi, sc. quando pater desperans de aliis liberis & cum posset dotare filiam minori dote cum marito illo, cum quo contraxit, dedit sibi ampliore dotem, considerans se nullum alium filium habere, tunc quia exerceret donationem simpliciter & cessant dictæ vel consimiles considerationes, nil mirum si tunc reuocetur donatio in eo, in quo dos fuit excessiua. Quid dicendum? Certe attentio iure communi non debet quin sit tenendum cum Greg. contra Bernard. in hoc articulo ex his, quæ diximus in articulo præcedenti de donatione facta filio vnicui natis postea aliis liberis: nam non debent esse deterioris conditionis femine, quam masculi in successione parentum, tam ex testamento, quam ab intestato, vt in d. l. maximum vitium, C. de lib. *prat. vel exhered. præcipue* cum in dote magna data vel promissa filiz vnica maior ratio militet conferuendi tertium & quintum, etiam natis postmodum aliis liberis propter causam onerosam, quæ ex parte recipientis versatur, maxime quod ex parte patris donantis, non possit dici mera liberalitas, sicut in donatione facta filio vnicui, quæ, tam ex parte dantis, quam ex parte recipientis, est mera liberalitas. Ergo cum in donatione filij supra dixerimus, & pro constanti tenuerimus conferuari pro tertio & quinto vltra suam legitimam, & tantum reuocari natiuitate aliorum filiorum pro sua legitima, deducto tertio & quinto à fortiori idem videtur dicendum de iure communi & Regio antiquo in ampla dote data filiz vnica, vt minime reuocetur respectu tertij & quinti per natiuitatem aliorum liberorum, licet Gregor. Lop. vbi supra in his duobus casibus diuersas opin. tenuerit, vt supra visum est. Et non solum iure communi & Regio antiquo hæc opin. Gregorij videtur verior, sed etiam probata iure Regio nouiori per l. 29. *Taur.* quia responsiones & intellectus ei assignati per Bernar. Diaz vbi supra magis videntur literales, & sic verbales quam mentales, h. est, recales, quia videtur imponere legem verbis & non rebus contra iura vulgaris. Sed iure nouissimo nostri regni per pragmaticam 101. de Madrid. qua hodie est l. 1. *tit. 1. lib. 5. nou. recopil.* opinio Bernardi est omnino tenenda in hoc articulo, explosa opinione Greg. Quia l. illa cautum exstat ratione dotis non posse filiam meliorari in tertio, nec quinto tacite nec expresse per contractum inter viros, nec vilo modo videri melioratam: & sic attentam hæc noua decisione, dos magna & ampla data filiz vnica natiuitate aliorum filiorum reuocabitur omnino procul dubio pro legitima illorum, & etiam tertio & quinto, ita quod solum remaneat pro dote filiz sua tantum legitima absque tertio & quinto. Nec de hoc iure poterit conquiri gener. cum sciat & scire debeat d. Regiam decisionem & sibi prouidere in causa natiuitatis aliorum liberorum, Scienti enim & consentienti

non sit iniuria, fraus nec dolus, vt est regula iuris vulgaris. Itaque per hanc Regiam decisionem opinio Bernardi approbata est non solum, sed etiam ampliata, vt supra dict. casu, non tantum respectu tertij reuocetur dos, sed etiam respectu quinti: quod Bernard. vbi supra minime dixit nec considerauit, imo aliquo modo videtur sentire contrarium. Et licet Gregor. Lopez alleget dict. pragmaticam 101. de Madrid. dicens, *Vide hodie nouam pragmaticam de Madrid, &c.* nihil tamen determinat, ea attendita, sed adhuc profertur suam opinionem contra Bernardum. Et postquam hæc ita scripseram & intellexissem, inueni latissime tractantem articulum hunc supra dictum Gasparem Baëcam, vbi supra in interpretatione dict. pragmaticæ, quam late commentatur, cap. 9. num. 63. & sequent. vsque ad finem illius cap. vbi latissime hanc nostram opinionem, & ampliationem ad doctrinam Bernard. ex dict. Regia decisione 101. probat, fundat & tenet respondens obiectionibus, quæ pro contraria parte poterant opponi nostræ: & ita tenendum censeo absque dubio, existente dict. leg. Regia. Non obstant etiam, quæ supra diximus num. 12. & 13. de filia exclusa per statutum à successione parentum tantibus masculis, vt donatio ei facta tempore, quo masculi non existant, reuocetur tantum pro legitima parte aliorum filiorum. Nam illa procedunt in statuto nihil relincente feminis, & sic eas exheredant, inde merito quod non extendatur vltra casum, in quo loquitur rationibus ibi dictis, nos vero agimus attentam dict. leg. Regia, quæ non excludit filias à successione parentum, sed præcipit, vt ex causa dotis non possint meliorari, ne sint meliores conditionis, quoniam filij masculi, hoc est, ne maiorem legitimam habeant, & sic diuersum est ab illo statuto. Imo in casu dict. leg. Regia reuocatur etiam dos tantum pro legitima aliorum filiorum, quia legitima aliorum filiorum illo casu est, vt filia ex causa dotis non possit meliorari in tertio nec in quinto.

Eandem sententiam Bernard. hoc casu per dict. leg. Regiam 101. de Madrid. post huius opinionis primam editionem (me tamen non relato) sequutus est Ioan. Gratian. in reg. 150. num. 22. ad fin. d. n. præterquam in quinto, cuius opinio in hoc vltimo de quinto non est vera, vt constat ex supradictis.

Non t decet obliuisci, quod in terminis, dict. 10 leg. si vnquam, donatarius simul atque filios donatori natus fuerit, restitueret teneatur, quod dono acceperat etiam in foro conscientie, secandum communem opinionem, quam pluribus allegatis refert Menchaca. lib. 1. *controuers. vsque sequent. capit. decim. numer. 45. & sequent.* quicquid ipse distinguit alias, quia eius distinctio confunditur ex dictis in hoc cap. præcipue num. 5. Dum tamen hæc communem intelligamus procedere, præterquam respectu quinti, quod deberet remanere donatario extraneo, & tertij & quinti, filio donatario, iuxta supra proxime dicta hoc capiti.

S V M M A R I V M.

1. Donatio perfecta inter viros, potest reuocari per donatorem ex causa ingratiuitatis, secus per ipsius heredem: & quinque casus ingratiuitatis referuntur.

2. *Renocari potest donatio, si donatarius non seruat conditiones donationis.*
3. *Promittens aliquid cum iuramento vel fidei obligatione, interposita conditione non tenetur, si constet alteram partem conditioni minime paruisse.*
3. *Frangenti fidem, fides frangatur eidem, & quomodo hoc intelligatur.*
4. *Dos data alicui non potest renocari ex causa ingratitudinis.*
5. *Patrem vel clausula quod propter ingratitudinem donatio renocari non possit, an aliquid valeat, & ibi l. Regia, 67. tit. 18. part. 3. declaratur.*
6. *An iuramento praedictum pactum, & clausula confirmetur?*
7. *Renocata donatione propter ingratitudinem, fructus non sunt restituendi percepti ante renouationem.*
8. *Sed ad fructus a tempore litis contestationis super renouatione, sequens sententia renouatoria donationis, bene tenetur donatarius ingratum.*
9. *Bona fidei possessor condemnatus ad restitutionem rei, condemnatur etiam ut fructus omnes post litem contestatam perceptos restituat.*

CAPVT X.

De renouatione donationis ob ingratitudinem.

DONATIO ¶ inter viuos, etiam perfecta & irrenocabilis renocari potest per donantem ex causa ingratitudinis, non vero per eius heredes: text. est expressus & capitalis in materia in l. fin. Cod. de renouand. donat. vbi quinque causa ponuntur & enumerantur, propter quas tantummodo Imperator Iustinianus concedit donatori renouationem donationis, scilicet si donatarius manus violentas in donatorem intulerit. Secunda, si graue iniurias in eum effundat. Tertia, si graue damnum in bonis suis dolose & ex proposito commiserit. Quarta, si vitæ suæ insidias præparauerit. Quinta, si quasdam conuentiones, siue in scriptis donationi impositas siue sine scriptis habitas, quas donatarius promiserit seruare, minime implete voluerit. Et ad l. fin. se refert idem decedens Imperator in §. sciendum, Instum. de donat. quoniam summus Pontifex in cap. final. de etiam. Eandem decisionem approbat, quæ hodie etiam approbatur in leg. 10. tit. 4. par. 5. vbi dicitur, quod quando mulier donat filio suo, quem habuit ex primo matrimonio & alij viro nubit, tunc ex tribus tantum causis ibi expressis renouatur prædict. donatio, in quo l. illa concordat cum authentica quod mater, Codic. de renouand. donat.

2. Inter ¶ quas causas ingratitudinis illam vltimam mente tenendam censo, quæ communitur, non visa d. l. fin. ignoratur, scilicet propter non seruatas conditiones donationis, quia donatarius non vult eas seruare. Nam certe prima facie quilibet diceret contrarium, si interrogaretur de hoc casu, vt potest cum aliud remedium vltra renouationem remaneat donatori ad compellendum donatarium ad obseruantiam conuentionis, promissio nempe donatarij, testibus vel testi-

ptura probata, quo mediante potest donatarius compelli per iudicem ad obseruantiam eorum quæ promisit. Nihilominus tamen d. l. fin. concedit donatori facultatem renouandi in hoc casu donationem & merito, quia datur propriam ingratitudinem donatarij hoc casu, qui oblitus beneficij in se tunc temporis collati, cum promiserit aliquid dare vel facere, non vult seruare nec adimplere quæ spondidit, quod profecto perquam durum & inhumanum est. Lex tamen Regia, nec summus Pontifex in d. c. si. huius causæ meminerunt: sed nihilominus seruanda est in hoc casu d. l. fin. cum non reperiat in hoc correctæ per l. Regiam, nec d. c. fin. contrarium disponat, imo debent suppleri & intelligi per d. l. fin. vt sint quinque causæ supra dictæ ingratitudinis, ob quas renouari possit donatio.

Pro qua opinione allego optimum ¶ text. in 3. cap. 3. de iur. iur. vbi probatur generaliter, quod promittens aliquid, etiam cum iuramento vel fidei obligatione interposita sub conditione, non tenetur aliquatenus, si constet alteram partem conditioni minime paruisse: Frangenti enim fidem fides frangatur eidem, vt pluribus iuribus comprobatur glol. final. ibi, & idem probat expresse text. in leg. 28. tit. 1. part. 3. vbi limitat in duobus casibus specialibus, idem probat expresse text. in cap. scit. §. fin. & ibi notat gloss. de iur. iur. Et eandem decisionem ita generale, quod promittens aliquid facere cum iuramento non tenetur, si sibi ab altera parte fides non seruetur, nec possit iurans compelli ad obseruantiam per alteram partem, cum ipsa non seruauerit promissum, tenet etiam Rolandus à Valle consil. 53. n. 30. libr. 1. & probat tam iuribus, quam pluribus Doctorum decisionibus, late Andreas Barbatius consil. 37. n. 35. & sequent. volum. 2. rationem huius addens, quia iuramentum recipit illam interpretationem rebus sic se habentibus, & in eodem statu permanetibus, vt in cap. cum inter P. de renou. cum aliis, & item illam, si fidem mihi seruaueris, vt tibi bene probat num. 36. & 37. & quomodo intelligatur conclusio supra dicta, quod frangenti fidem fides frangatur eidem, videnda est optima distinctio, quam ponit Syluest. verb. iuramentum quarto, n. 13. quam breuiter referam, vt intelligatur hæc materia.

Cætera circa eius probationem videnda erunt apud Syluest. vbi supra, & distinctio talis est. Quod quandoque due obligationes respiciunt se ad inuicem, puta, promissum equum, propter quod alius promissit mihi centum: si ego non seruo promissum, nec alius tenetur mihi ad centum: & sic intelligenda sunt iura probantia, quod frangenti fidem fides frangatur eidem: & idem dicendum est, quando conditionaliter promissum, puta iuravi ire Romam, si dederis centum, si non das, non teneor: quia promissio mea non purificatur, nisi à tempore existentis conditionis, vt sunt iura vulgaria: & si is, cui iuravi, non implet promissum ex aliqua necessitate, puta quia non potest, nihilominus ego teneor ad iuramentum factum propter illud. Quandoque autem obligationes non referuntur ad inuicem, sed ad diuersa, puta: Promissit tibi simpliciter centum, & non ex hoc, sed simpliciter promissit mihi aliquid facere: & tunc licet ego non impleam promissum, tamen tu teneris, quia non promissit mihi ratione mex promissionis, sed simpliciter: & de specie ad speciem non fit compensatio. Et sic

sic est intelligendus text. in c. noli, 23. q. 1. vbi dicitur, quod hosti seruanda est fides. Ad propositum rediens, materiam hanc renouandi donationes perfectas ob ingratitudinem latissime & optime legit & declarat per quæstiones vltra antiquos Franciscus de Rip. in dist. leg. fin. Cod. de renouand. donat. Sed, vt ad nostrum intentum & propositum iuramentæ materiæ descendamus, cætera, quæ ad huius materiæ declarationem spectare videbantur, omittimus.

4. Solum ¶ hic illud (priusquam de iuramenti quæstione agam) addere decreui, scilicet quod dos data alicui non potest renocari propter ingratitudinem recipientis, text. est, qui hoc probat in leg. si dotem, Cod. de iur. dot. ibi, Licet tam ingratum circa nos fuisse ostenderit, per quem textum hoc tenet & notat Salycet, vbi: idem etiam probat text. in l. fin. ibi: Vera maneat liberalitas & irrenocabilis, Cod. de dot. promissio. & ibi, Bald. per textum illum. Et licet Rip. in præsent. leg. fin. Cod. de renouand. donat. quæstion. 5. per totam, late probet contrarium, præcedens tamen opinio, mihi verior videtur per dicta iura, præcipue per dist. l. si dotem, quia responsio Ripæ ad illum textum, mihi non placet nec satisfacit. Et ita primam opinionem alios Doctores allegans tenet etiam Nicol. Boërius, dec. 27. numer. 3. & in consil. 41. n. 8. vbi reprobat Rip. vbi supra, qui quidem num. 171. suam opinionem declarat & limitat pluribus modis, per quos deditur ad nostram opinionem ideo videndus. Nam in secunda declaratione inquit suam opinionem procedere in donatione facta ex causa dotis simpliciter, secus si fiat vt nubat certo viro, cui ipsa nupsit, quia tunc dicitur donatio ob causam, quæ non renouatur ob ingratitudinem. Eandem priorem sententiam dicit videri receptiorem alios allegans Arias Pinel. in l. 1. Cod. de bon. mar. 3. part. numer. 62. in 32. illatione. Et ita est tenendum, quamuis ipse contra præfatam communem sententiam, verior tenet opinionem Ripæ, vbi supra respectu mulieris ingrate, dote ad eam reuera soluto matrimonio, quia dos respectu mulieris vere inter causas lucratiuas connumeratur: At vero respectu viri, inquit ipse, opinio Ripæ procedere non potest, quia ob causam onerosam dotem accepit; communis nihilominus tenenda est indistincte, tam respectu mulieris, quam viri, vt dos eidem soluta nec promissa, tantum ob ingratitudinem viri vel vxoris renocari queat. Pinellus autem cum sequatur opinionem Ripæ, intelligi debet eo casu, quo Ripa loquitur, non alias, nempe in donatione facta ex causa dotis simpliciter: quia tunc videtur causa lucratiua respectu mulieris: secus si fiat vt nubat certo viro, & ipsa ei nupsit, quia tunc dicitur donatio ob causam, vt est prædictum. In casu autem leg. si unquam, cum similibus, Cod. de renouand. donat. supra in cap. præcedent. diximus, alia ratione renocari dotis donationem ab extraneo factam natiuitate liberorum: sed in proposito non renouatur propter ingratitudinem, vt supra dictum est, etiam si dos sit data ab extraneo: quo casu est donatio per text. in dist. l. si dotem, qui loquitur in extraneo dotante.

5. Sed an possit agi in ¶ donatione & apponi pactum, quod propter ingratitudinem vel aliam causam renocari non possit, prout communiter hodie apponitur clausula hæc per tabelliones: In quo Speculator in titulo de donat. numer. quin.

tenet, quod siue generalis siue specialis ingratitudinis renouatio fiat, adhuc donator, interueniente causa ingratitudinis, poterit renouare donationem, quia per tale pactum & clausulam donatarius inuitatur ad delinquendum: & non est danda occasio delinquendi, vt in leg. si vnus, §. illud, & §. pacta, ff. de pactis, & in leg. conuenire, ff. de pact. dotal. Cuius opinionem sequuntur plures relati per Tiraquellum in præfat. leg. si unquam, num. 140. fol. 69. Cod. de renouand. donat. Hanc opinionem testatur communem alios allegans Rip. in hac l. fin. in 54. q. n. 180. & 181. quam etiam opin. sequitur alios allegans Boërius consil. 41. num. 11. & sequent. & Greg. Lop. in l. 67. in gloss. desconociente, tit. 18. par. 3.

Sed contra hanc communem opinionem videtur expressa l. Regia in d. l. 67. quæ præfigens formam instrumenti donationis, inter alia verba ponit sequentia, *E sobre todo esto prometo que esta donacion que le fizgo, que siempre la ayra por firme, e que nunca yria contra ella en ninguna manera, e si a ladamente, que nunca la renouaria, diciendo, que aquella quien la fiziera, que gela non agradeciera e fuera desconociente, sabiendo contra el cosas que dicen las leyes deste nuestro libro por que pueden ser renouadas las donaciones, assi como se auerria en el titulo que habla dellas.* Quæ quidem l. expresse videtur corrigere dict. communem opinionem. Quia si prædict. clausula nullius foret effectus, & iure esset reprobatæ, non posuisset eam lex Regia, cum in legibus nihil esse debeat superfluum, vt in leg. 2. Cod. de vet. iur. enucleat. & in §. quibus, in 1. consilium. C. Sed hoc non obstante, adhuc existimo tenendam supra. communem opinionem, & quod non corrigatur per d. l. Regiam, quia ipsa habuit respectum ad communem hylum antiquum tabellionum, qui per ignorantiam vtuntur hac clausula, sicut hodie ipsi ea vtuntur etiam & aliis impertinentibus & superfluis, existimantes verbis se posse totum ius corrigere, & si dixeris eis prædict. clausulam, & alios similes esse impertinentes & nihil operari, derident & illudunt. Præterea lex Regia non affirmat, quod instrumento donationis illa forma confecto non possit donatio renocari ob ingratitudinem, & sic non est expressa in proposito contra communem opinionem, quia si id expresse diceret, tunc non dubitarem, quin communis opinio esset correctæ. Cum igitur hoc non dicat, intelligenda est secundum ius commune, vt euitetur legum correctio, & ne detur occasio delinquendi, ob quam tollendam communis opinio supra dictæ habet, nihil operari supra dictam clausulam & pactum renouationis ingratitudinis. Et ita etiam inuenio, quod Gregorius Lopez in dist. leg. 67. in gloss. desconociente, ad finem, inquit, quod supra dictæ. 1. opinio fulcitur maxima æquitate, & quod lex illa Patritiarum prædicari posset, quando interuenisset iuramentum, & non alias in isto articulo.

Sed an cum ¶ iuramento prædict. clausula & pactum de non renouando donationem propter causam, vel causas ingratitudinis, confirmetur, ita quod stante prædict. clausula iurata renocari non possit donatio, etiam interueniente causa, vel causis ingratitudinis iure expressis, dubium est. In quo primum omnium, quos ipse viderim, inuenio Ioann. Andr. in addit. ad Specul. in dist. tit. de donat. numer. 5. in gloss. & pacta: dicentem prædictum pactum, si iuratum fuisset, seruandum fore,